

**Národná správa
Úradu pre reguláciu sieťových odvetví
Slovensko**

31.7.2009

Obsah

1. ÚVOD.....	3
2. ZHRNUTIE/VÝVOJ ZA POSLEDNÝ ROK.....	5
2.1 ZÁKLADNÁ ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA A KOMPETENCIE REGULAČNÉHO ÚRADU.....	5
2.2 VÝVOJ ZA POSLEDNÝ ROK.....	11
3. REGULÁCIA A SPRÁVANIE SA TRHU S ELEKTRINOU.....	10
3.1. REGULAČNÉ OTÁZKY	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2 OTÁZKY HOSPODÁRSKEJ SÚŤAŽE.....	22
4. REGULÁCIA A SPRÁVANIE SA TRHU SO ZEMNÝM PLYNOM.....	17
4.1 REGULAČNÉ OTÁZKY.....	24
4.2 OTÁZKY HOSPODÁRSKEJ SÚŤAŽE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
5. BEZPEČNOSŤ DODÁVOK.....	32
5.1 ELEKTROENERGETIKA	32
5.2 PLYNÁRENSTVO	48
6. VŠEOBECNÝ HOSPODÁRSKY ZÁUJEM	36

1. Úvod

Uplynulé obdobie možno z hľadiska štátnej regulácie sieťových odvetví stručne charakterizovať ako obdobie nesmierne náročné a zároveň prelomové. Bolo poznačené predovšetkým svetovou finančnou a hospodárskou krízou, ktorá sa výrazne prejavila aj v Slovenskej republike .

Úrad pre reguláciu sieťových odvetví postupoval vo svojej činnosti podľa základného strategického dokumentu pre štátnu reguláciu v sieťových odvetviach, ktorou je Regulačná politika vypracovaná Radou pre reguláciu.

Regulačná politika v súlade s legislatívou Európskeho spoločenstva a legislatívou SR zaviedla také regulačné nástroje a metódy regulácie, ktoré zabezpečujú transparentný a nediskriminačný výkon činností v sieťových odvetviach a ktoré umožňujú všetkými dostupnými kontrolnými mechanizmami sledovať dodržiavanie pravidiel hospodárskej súťaže a ochranu práv odberateľov s dôrazom na najzraniteľnejšie skupiny odberateľov.

Obdobie roka 2008 možno z pohľadu regulácie stručne charakterizovať ako prelomové a nesmierne náročné. V energetike, ktorá je kľúčovým segmentom národného hospodárstva, sa skončilo prechodné obdobie používania regulačných metód a začali sa aplikovať metódy stimulačné, ktoré sú zamerané na ekonomickú efektívnosť regulovaných subjektov.

V prvom rade sa musel vziať na vedomie fakt, že „neviditeľná ruka trhu“ nevyrieši všetko a že ingerencia štátu a existencia adekvátnej miery regulácie je nevyhnutná. Argumenty na obhajobu tejto tézy bolo možné nájsť vo všetkých druhoch sieťových odvetví. Obzvlášť ceny elektriny negatívne ovplyvňuje skutočnosť, že trh s elektrinou vzhľadom na absenciu zdrojov v SR ako aj v Európskej únii nie je plnohodnotný.

Ešte vypuklejšie sa to prejavilo v oblasti plynárenstva. Všetci sme boli svedkami enormného nárastu cien ropy a ropných produktov v letných mesiacoch na svetových trhoch. V obchodovaní sa začali prejavovať určité špekulatívne prvky. Dôsledkom toho bol prudký pokles cien na konci roku 2008. Zásah regulátora a zavedenie prísnejších regulačných opatrení bol preto nevyhnutný. Podobne sa situácia vyvíjala v sektore teplárenstva, nakoľko viac ako 70 % zdrojov tepla využíva zemný plyn.

Úrad na základe vývoja cien na trhu s elektrinou a plynom z dôvodu ohrozenia odberateľov malých domácností a malých podnikov pristúpil k regulácii s cieľom prijať náležité opatrenia na ochranu odberateľov elektriny a plynu v domácnosti a malých podnikov ako najzraniteľnejších odberateľov. Postupne zabezpečil, aby títo odberatelia požívali právo zásobovania energiami v určenej kvalite za porovnateľné, transparentné, dostupné a spravodlivé ceny rovnako ako priemyselní odberatelia.

Nové pravidlá a podmienky, ktoré úrad svojou legislatívnou činnosťou ustanovil neboli zamerané len na ochranu spotrebiteľov, ale zabezpečili aj úhradu všetkých nákladov a primeraný zisk všetkým výrobcam a dodávateľom energií a vody. Celý proces bol zodpovedne a dôsledne konzultovaný v Európskej komisii a možno konštatovať, že Slovensko dokázalo efektívne implementovať štandardné postupy v ochrane spotrebiteľov, ktoré sa uplatňujú aj v ostatných štátoch Európskej únie.

Úrad bude v súlade so svojím poslaním a kompetenciami i v budúcnosti aktívne monitorovať situáciu na trhoch s energiami a vyhodnocovať správanie sa regulovaných subjektov. Permanentný proces hodnotenia dôsledkov a efektívnosti uplatňovania regulačných metód je základom pre aktívne pôsobenie v komplexe fungovania trhov a odstraňovania akýchkoľvek bariér, ktoré bránia ich rozvoju. V kontexte s vývojom Európskeho spoločenstva i v budúcnosti bude úrad garantom zabezpečovania transparentných a nediskriminačných podmienok pre všetkých účastníkov trhu tak, aby sa otvorenosť trhu reálne prehlbovala, aby sa slovenský trh stal ešte atraktívnejším pri zachovaní rovnováhy medzi všetkými účastníkmi trhu.

Jozef Holjenčík
*predseda Rady pre reguláciu
vykonávajúci pôsobnosť predsedu úradu*

2. Zhrnutie/Vývoj za posledný rok

Zhodnotenie regulačného roku 2008 z pohľadu transparentnosti trhu

Pre fungovanie trhu s elektrinou na Slovensku sú realizované potrebné legislatívne opatrenia, do ktorých sa postupne implementujú ustanovenia o liberalizácii trhu a podpore rozvoja trhového prostredia - avšak bez adekvátnej ochrany odberateľskej sféry, čo malo za následok rapidný rast cien energií. Možno konštatovať, že táto stránka činnosti úradu nebola do roku 2006 dostatočne rozvinutá, čo malo za následok, že regulované subjekty často postupovali netransparentne a zneužívali tarifnú politiku na úkor spotrebiteľov. Úrad sa preto musel chopiť úlohy garanta stability fungovania trhu a po konzultáciách v orgánoch Európskej únie aplikoval do vlastnej legislatívy ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/54/ES o spoločných pravidlách vnútorného trhu s elektrinou (ďalej len „smernica 54“) a č. 2003/55/ES o spoločných pravidlách vnútorného trhu s plynom (ďalej len „smernica 55“), ktoré okrem podpory rozvoja trhového prostredia ustanovujú, že „... všetky priemyselné odvetvia, a obchod spoločenstva vrátane malých a stredných podnikov a všetci občania spoločenstva by tiež mali mať možnosť užívať vysoké stupne ochrany odberateľa a najmä domácností a tam, kde to členské štáty považujú za náležité, malé podniky by tiež mali mať možnosť užívať záruky služieb vo verejnom záujme, najmä vzhľadom na bezpečnosť dodávky a primerané tarify...“. Veľmi dôležitým poslaním úradu bolo sledovať správanie jednotlivých účastníkov trhu a vytvárať podmienky pre rozvoj voľnej súťaže, aby jej rozvojom boli priaznivo ovplyvňované ceny energií pre odberateľov.

Zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o regulácii“) bol počas roka 2008 novelizovaný dvakrát: zákonom č. 112/2008 Z. z., ktorý bol účinný od 1.4.2008 a zákonom č. 283/2008 Z. z. s účinnosťou od 1.8.2008. Dôvodom novelizácie bola najmä transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/89/ES o opatreniach na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny a investícií do infraštruktúry do právneho poriadku Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), ako aj aplikácia poznatkov z praxe doterajšej právnej úpravy, predovšetkým vo vzťahu k bezpečnosti dodávok elektriny, ako aj k bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky sústav a vytvorenie podmienok pre zvýšenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu, ako aj bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky sústav.

Zákonmi č. 112/2008 Z. z. a č. 283/2008 Z. z. bol novelizovaný aj zákon č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o energetike), okrem iného aj v tej časti, ktorá upravuje práva domácností a to tým spôsobom, že rozširuje práva domácností oboznámiť sa so skladbou ceny za dodávku elektriny, ktorá pozostáva z regulovaných a neregulovaných zložiek ceny, čo taktiež významnou mierou prispieva k zvyšovaniu transparentnosti trhu s elektrinou.

Rok 2008 bol prvým uceleným kalendárnym rokom, v ktorom sa uplatňovali pravidlá pre fungovanie trhu s elektrinou, ktoré vláda SR schválila svojím nariadením č. 317/2007 Z. z. s účinnosťou od 15. júla 2007 (ďalej len „pravidlá pre fungovanie trhu s elektrinou“) a pravidlá pre fungovanie trhu s plynom v nariadení vlády SR č. 409/2007 Z. z. (ďalej len „pravidlá pre fungovanie trhu s plynom“).

Zabezpečenie transparentného trhu s elektrinou plynom patrí popri zabezpečení nediskriminačného výkonu regulovaných činností v oblasti plynárenstva k najdôležitejším funkciám úradu. Základným nástrojom na uplatňovanie regulačnej politiky a prostriedkom podporujúcim konkurenčné prostredie a transparentnosť na trhu s plynom sú pravidlá pre fungovanie trhu

s elektrinou a plynom. Úrad na základe pravidiel trhu s plynom ako aj inými právnymi predpismi v oblasti energetiky schvaľuje prevádzkové poriadky prevádzkovateľov sietí, ktoré sú záväzné pre účastníkov trhu s plynom.

2.1 Vývoj za posledný rok - elektroenergetika

Rok 2008 bol špecifický vzhľadom na dopady odstavenia prvého bloku jadrovej elektrárne JE V-1 Jaslovské Bohunice, ktorý bol odstavený k 31.12.2006 a následne odstavenia druhého bloku k 31.12.2008, čím SR prišla o sebestačnosť vo výrobe elektriny. Bez využívania kapacít zo zahraničia elektrizačná sústava SR (ďalej len „ES SR“) mohla mať problémy v zabezpečení zásobovania elektrinou. Uvedená skutočnosť významne ovplyvňovala situáciu na trhu s elektrinou.

Výkonnými nástrojmi úradu pre oblasť cenovej regulácie pre regulačné obdobie roka 2008 boli:

- výnos úradu z 27. júna 2007 č. 1/2007, ktorým sa ustanovuje rozsah cenovej regulácie v sieťových odvetviach a spôsob jej vykonania (ďalej len „výnos č. 1/2007“)
- výnos úradu č. 2/2007 z 27.8.2007, ktorým sa ustanovuje rozsah a štruktúra oprávnených nákladov, spôsob určenia výšky primeraného zisku a podklady na návrh ceny v elektroenergetike a ktorým sa dopĺňa výnos ÚRSO z 27. júna 2007 č. 1/2007, ktorým sa ustanovuje rozsah cenovej regulácie v sieťových odvetviach a spôsob jej vykonania (ďalej len „výnos č. 2/2007“).

V roku 2008 cenovej regulácii úradu v zmysle platnej legislatívy podliehala:

- výroba elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie, elektriny vyrobenej kombinovanou výrobou a elektriny vyrobenej z domáceho uhlia,
- pripojenie do sústavy,
- prístup do prenosovej sústavy a prenosu elektriny,
- prístup do distribučnej sústavy a distribúcie elektriny,
- dodávka elektriny pre domácnosti,
- poskytovanie podporných služieb v elektroenergetike,
- poskytovanie systémových služieb v elektroenergetike.

Cenová regulácia bola vykonávaná priamym určením ceny alebo určením spôsobu výpočtu ceny a tarify pre jednotlivé regulované činnosti.

Ďalšími nástrojmi, ktoré podporovali nediskriminačné a transparentné organizovanie trhu s elektrinou, v nadväznosti na iné predpisy, boli prevádzkové poriadky vydávané úradom pre prevádzkovateľov prenosovej a distribučných sústav. Vzhľadom k tomu, že v prevádzkových poriadkoch musia byť zapracované pravidlá trhu, úrad na základe žiadostí prevádzkovateľov regionálnych aj miestnych distribučných sústav, do konca roka 2008 posúdil a schválil celkom 107 prevádzkových poriadkov prevádzkovateľov týchto sústav. Úradom schválený prevádzkový poriadok je záväzným dokumentom pre účastníkov trhu s elektrinou.

Úrad v roku 2008 pripravil aj nové významné nástroje regulácie trhu s elektrinou.

Vyhláška úradu č. 315/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú štandardy kvality dodávanej elektriny a poskytovaných služieb, s účinnosťou od 1. septembra 2008. Zavedením štandardov kvality sa sledujú najmä nasledovné ciele a úlohy:

- zvýšenie transparentnosti a zlepšenie komunikácie medzi dodávateľmi a odberateľmi,
- zlepšenie kvality dodávok služieb a tovarov,
- rozvoj trhového prostredia (konkurencie), zákazník si vyberie najvýhodnejšieho dodávateľa
- zvýšenie bezpečnosti dodávok,
- postupným zavedením kompenzačných mechanizmov smerovať k zdokonaľovaniu technologickej úrovne účastníkov trhu,
- zabezpečenie ochrany ťažko zásobovateľných odberateľov,
- využívanie nástroja pokút a odmien za nedosiahnutie, resp. prekročenie stanovenej štandardnej miery kvality služieb.

Regulované subjekty majú povinnosť vyhodnotiť štandardy kvality sumárne za kalendárny rok a zaslať ich v rozsahu príloh jednotlivých vyhlášok na úrad najneskôr do 28. februára nasledujúceho kalendárneho roka. Výstupy údajov obsiahnutých v tabuľkách budú predmetom analýzy o dodržiavaní štandardov kvality dodávok komodít a s nimi spojenými službami.

Vyhláška úradu č. 415/2008 Z. z. o spôsobe vedenia oddelenej evidencie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, o spôsobe vedenia oddelenej evidencie nákladov, výnosov, aktív a pasív a predkladaní výstupov z oddelenej evidencie s účinnosťou od 1. januára 2009. Prevádzkovatelia regulovaných činností vedú spôsobom ustanoveným zákonom a v podrobnostiach podľa návrhu vyhlášky oddelenú evidenciu skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva a evidenciu o aktívach a pasívach aj za inú činnosť vykonávanú v rámci podnikania. Vyhláška ďalej ustanovuje aj podrobnosti spôsobu vedenia oddelenej evidencie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva a spôsobu vedenia evidencie aktív a pasív pre dodávateľa elektriny pre dodávku elektriny odberateľovi elektriny mimo domácnosti a pre dodávku elektriny odberateľovi elektriny v domácnosti.

Prevádzkovatelia a dodávatelia v elektroenergetike budú predkladať úradu výstupy vo forme tabuľkových prehľadov a v elektronickej forme podľa vyhlášky a jej príloh najneskôr do 30. júna nasledujúceho roka. Ďalej musia predložiť úradu na schválenie Pravidlá pre rozvrhovanie aktív a pasív, nákladov a výnosov a pravidiel pre odpisovanie do 31. augusta kalendárneho roka. Úradom schválené pravidlá uplatnia od 1. januára nasledujúceho kalendárneho roka.

Vyhláška úradu č. 349/2008 Z. z. o pravidlách pre predaj elektriny formou aukcií, ktorá nadobudla účinnosť 10. septembra 2008. Vyhláška ustanovuje podrobnosti záväzných pravidiel aukcií na predaj elektriny, s cieľom zabezpečiť transparentný a nediskriminačný priebeh aukcií, ktorých výsledkom je stanovenie ceny za predaj elektriny.

Výroba elektriny vyrobenej z obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len „OZE“) a elektriny vyrobenej kombinovanou výrobou elektriny a tepla (ďalej len „KVET“) a elektriny vyrobenej z domáceho uhlia

Cena elektriny z OZE bola určená na rok 2008 ako pevná cena s predpokladanou dobou návratnosti investície 12 rokov a uplatňovala sa na základe potvrdenia o pôvode elektriny vydaného úradom. Cena elektriny vyrobenej v technológiách KVET bola určená na rok 2008 ako pevná cena. Cena elektriny vyrobenej z domáceho uhlia bola určená na rok 2008 tak, že zohľadňuje oprávnené náklady na jej výrobu a zisk určený úradom.

Vyrobená elektrina z OZE a KVET bola vykupovaná za stanovené pevné ceny prevádzkovateľmi distribučných sústav na pokrytie strát. Rozdiel medzi určenými pevnými cenami elektriny a trhovou cenou elektriny na straty bol prevádzkovateľom distribučných sústav uhradený cez tarifu

za prevádzkovanie systému. Elektrina vyrobená z domáceho uhlia vo všeobecnom hospodárskom záujme bola od výrobcu povinne vykupovaná dodávateľmi elektriny, ktorí si rozdiel v cene uplatnili cez tarifu za prevádzkovanie systému.

Tarifa za prevádzkovanie systému, ktorá sa vzťahuje na koncovú spotrebu elektriny, nepriaznivo ovplyvňuje koncovú cenu elektriny pre koncových odberateľov elektriny, avšak nediskriminuje účastníkov trhu.

Pripojenie do sústav

Cena za pripojenie do sústavy bola pre rok 2008 určovaná pre konkrétne pripojenia podľa výnosu č. 2/2007. Cena mala charakter jednorazového poplatku.

Prístup do prenosovej sústavy a prenos elektriny

Ceny na rok 2008 boli navrhnuté tak, aby skutočne dosiahnutý výnos za prístup do prenosovej sústavy a za prenos elektriny neprekročil maximálny povolený výnos zohľadňujúci oprávnené náklady a primeraný zisk. Regulačný rámec bol nastavený tak, aby zabezpečoval prevádzkovateľovi prenosovej sústavy potrebné finančné prostriedky na investičný rozvoj a zohľadnil všetky príjmy spojené s poskytovaním prenosových a systémových služieb a tiež za zúčtovanie odchýlok vo väzbe na zabezpečenie stability a bezpečnej prevádzky ES SR. Cena za prenos elektriny bola určená ako dvojzložková pevná cena. Do príjmov prevádzkovateľa prenosovej sústavy sa započítavajú príjmy súvisiace s cezhraničnými výmenami elektriny. Jednozložková cena za prenesenú elektrinu bez strát v roku 2008 vzrástla oproti roku 2007 o 3,73 %.

Prístup do distribučnej sústavy a distribúcia elektriny

Maximálna cena za prístup do distribučnej sústavy a distribúciu elektriny bola na rok 2008 určená osobitne pre každú napäťovú úroveň a rozpočítala sa ako vážený priemer jednotlivých taríf na príslušnej napäťovej úrovni. Maximálna cena na príslušnej napäťovej úrovni zahŕňala oprávnené náklady a primeraný zisk tejto napäťovej úrovne a alikvotnú časť oprávnených nákladov a primeraného zisku z vyšších napäťových úrovní, vrátane nákladov na prenos elektriny.

Nastavenie vstupných parametrov zložky maximálnej ceny za prístup do distribučnej siete a distribúciu elektriny na napäťovej úrovni vychádzalo pre rok 2008 z východiskovej ceny úrovne roku 2005, pri zohľadnení indexu jadrovej inflácie a faktora efektivity oprávnených nákladov, ktorý obmedzuje vplyv eskalačných súčiniteľov.

Priemerná cena v SR za prístup do distribučnej sústavy a distribúciu elektriny (vrátane prenosu) v roku 2008 stúpla o 7,89% oproti roku 2007.

Dodávka elektriny pre domácnosti

Odberatelia elektriny v domácnosti získali od 1. 7. 2007 právo zmeniť dodávateľa elektriny. K 1.7.2007 sa tiež uskutočnilo právne oddelenie dodávky elektriny od distribúcie elektriny vo vertikálne integrovaných podnikoch. Rok 2008 bol prvým uceleným rokom fungovania úplného právneho oddelenia dodávky elektriny od distribúcie elektriny vo vertikálne integrovaných podnikoch. Tým vznikli tri právne samostatné spoločnosti ako prevádzkovatelia regionálnych distribučných sústav s povolením pre distribúciu elektriny a dodávku elektriny zabezpečujú traja tzv. koncoví dodávatelia elektriny pre domácnosti s povolením na dodávku elektriny.

Úrad schválil pre koncových dodávateľov elektriny pre domácnosti maximálne ceny za dodávku elektriny pre domácnosti s regionálnou platnosťou pre odberné miesta domácností pripojené do distribučnej sústavy príslušného vertikálne integrovaného podniku. Tarify a pevné ceny boli určené tak, aby skutočne dosiahnutý výnos na jednotku elektriny neprekročil určenú maximálnu cenu za

dodávku elektriny pre domácnosti. Maximálna cena zohľadňovala oprávnené náklady, vrátane nákladov na distribúciu a prenos a primeraný zisk. Pre rok 2008 priemerné ceny dodávky elektriny pre domácnosti stúpili o 2,87% oproti úrovni roku 2007.

Takto schválené maximálne ceny sú záväzné aj pre ostatných dodávateľov elektriny pre domácnosti na časti vymedzeného územia príslušného vertikálne integrovaného podniku.

2.2 Vývoj za posledný rok – plyn

Trh s plynom v nadväznosti na platnú primárnu a sekundárnu energetickú legislatívu za obchodných podmienok vymedzených prevádzkovými poriadkami prevádzkovateľov sietí schválenými úradom, bol v roku 2008 charakterizovaný opäť existenciou jedného dominantného dodávateľa zemného plynu - spoločnosťou SPP, a.s. (ďalej len „SPP“), aj napriek úradom vytvorených legislatívnych podmienok pre otvorenie trhu s plynom a vstupom nových hráčov na trh. V priebehu roku 2008 došlo k zmenám v primárnej legislatíve a následne aj v sekundárnej legislatíve.

Napriek tomu, že primárna aj sekundárna energetická legislatíva vytvára predpoklady pre plné otváranie trhu s plynom v SR, reálne možno konštatovať, že v plynárenstve sa rozvíja veľmi pomaly. V roku 2008 sa v plnom rozsahu implementovali právne predpisy Európskeho spoločenstva do právneho poriadku Slovenskej republiky a to hlavne ustanovenia, ktoré sa dotýkajú ochrany najzraniteľnejšej skupiny odberateľov plynu a ich práv na primerané ceny. Vzhľadom na zraniteľnosť skupiny odberateľov plynu v domácnosti, chráni cenová politika regulačného úradu domácnosti formou stanovenia maximálnych cien. Maximálne ceny za dodávku plynu pre domácnosti, určené pre dominantného dodávateľa plynu pre domácnosti, musí akceptovať každý dodávateľ plynu pre domácnosti na vymedzenom území SR.

Novela zákona o energetike č.112/2008 Z. z. rozpracovala podrobnejšie podmienky výstavby energetických zariadení a situácií vyvolávajúcich stav núdze. Obsahuje ustanovenia vyhodnocovania dodaného a odobratého množstva v energetických jednotkách. Bezpečnosť dodávok na energetickom trhu zabezpečujú rozšírené ustanovenia paragrafu o dodávateľovi poslednej inštancie. Zákon zároveň legislatívne upravuje aj ďalšie zmenené podmienky na trhu s plynom v SR v dôsledku jeho vývoja. V súlade s legislatívou EÚ tým podrobnejšie zapracúva jej požiadavky týkajúce sa bezpečnosti dodávok plynu a liberalizovaného trhu s plynom.

Druhou novelou zákona o energetike č. 283/2008, s účinnosťou od 1.8.2008, sa rozsah cenovej regulácie v plynárenstve v súlade so smernicou 55 rozšíril o dodávku plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosť. Práva a povinnosti účastníkov trhu s plynom sú vo väzbe na zákon o energetike ustanovené tak, aby nebola ohrozená bezpečnosť a spoľahlivosť dodávok plynu odberateľom a aby na trhu s plynom boli zabezpečené rovnaké podmienky a možnosti vstupu a pôsobenia pre všetkých účastníkov.

Čo sa týka sekundárnej legislatívy, úrad vydal s účinnosťou od septembra 2008 vyhlášku, ktorou sa ustanovujú štandardy kvality dodávaného plynu a poskytovaných služieb v plynárenstve. Vyhláška stanovuje požadovanú kvalitu dodávok a služieb súvisiacich s regulovanými činnosťami v plynárenstve a povinnosť prevádzkovateľov sietí, prevádzkovateľov zásobníkov a dodávateľov plynu každoročne poskytovať údaje o vyhodnotení jednotlivých štandardov kvality. Cieľom vyhlášky je dodržiavanie stanovenej kvality dodávaného plynu a poskytovaných služieb súvisiacich s dodávkou plynu. Požadovaná kvalita dodávaného plynu a poskytovaných služieb je

vyjadrená prostredníctvom štandardov kvality. Cieľom vyhlášky je taktiež sledovanie, vyhodnocovanie a zverejňovanie stanovených štandardov kvality dodávaného plynu a poskytovaných služieb, ktoré majú slúžiť pre porovnanie výkonnosti prevádzkovateľov plynárenských sietí a dodávateľov plynu na území SR, s možnosťou porovnania týchto regulovaných subjektov s prevádzkovateľmi plynárenských sietí a dodávateľov plynu v rámci členských štátov EÚ. So zavedením kompenzačných platieb za nedodržanie jednotlivých štandardov voči koncovému odberateľovi sa uvažuje v neskoršom období až po zavedení vyhlášky do praxe.

3. Regulácia a správanie sa trhu s elektrinou

3.1 Regulačné otázky

3.1.1. Riadenie a pridelenie prepojovacej kapacity a mechanizmus riadenia preťaženia

Slovenská prenosová sústava má relatívne vysokú prenosovú kapacitu medzištátnych prepojení. Táto kapacita je výsledkom dlhodobej navzájom odlišnej orientácie v prevádzke prepojených elektrizačných sústav. Preto prevláda nevyváženosť v kapacitách jednotlivých profilov a tým v neustálej potrebe posilňovania niektorých prepojení. V prepojení ES SR s UCTE je výrazná severo – južná orientácia tokov elektrického výkonu a v súčasnosti je najcitlivejší slovensko - maďarský profil.

Súčasná inštalovaná kapacita medzištátnych prepojení je (podľa vládou schválenej Stratégie energetickej bezpečnosti SR) nasledovná:

Slovensko (SEPS) – Česká republika (ČEPS)	3 636 MVA
Slovensko (SEPS) – Maďarsko (MAVIR)	1 660 MVA
Slovensko (SEPS) – Poľsko (PSE – O)	2 868 MVA
Slovensko (SEPS) – Ukrajina (WPS)	700 MVA

Vývoj trhu s elektrinou v rámci regiónu strednej a východnej Európy a korešpondujúce fyzikálne toky prispievajú k pretrvávaniu preťaženia najmä na profile SEPS/MAVIR. Preto na tomto profile je relatívne nízka hodnota dostupných obchodovateľných cezhraničných prenosových kapacít (ATC). Napriek vysokej celkovej inštalovanej prenosovej kapacite medzihraničných prepojení ES SR v objeme 8 864 MVA, bola celková voľne obchodovateľná kapacita pre cezhraničné výmeny elektriny v roku 2008 pre toky zo sústavy SR 2 000 MW a pre toky do sústavy SR 2 100 MW.

Indikatívne hodnoty čistých prenosových kapacít (NTC) na cezhraničných profiloch kontrolnej oblasti slovenského prenosového operátora zverejnil SEPS na webovej stránke ETSO v rámci regionálneho prehľadu. Miera preťaženia na jednotlivých cezhraničných profiloch SEPS (na slovenskej strane jednotlivých profilov) je nasledovná: CZ/SK: 50 až 75 %, SK/CZ: 25 až 50%, PL/SK: 50 až 75%, SK/PL: 25 až 50%, UA/SK a SK/UA: neexistuje štrukturálne preťaženie, HU/SK: neexistuje štrukturálne preťaženie, SK/HU: 50 až 75%.

Na všetkých cezhraničných profiloch SEPS sa v roku 2008 permanentne uplatňovala metóda explicitných aukcií na základe čistých prenosových kapacít (NTC), stanovených podľa odporúčaní ETSO. Na všetkých profiloch bola väčšina kapacít ponúknutá pre dlhodobé alokácie, nepoužité dlhodobé kapacity a ostatné voľné kapacity boli ponúknuté v mesačných a denných aukciách. Na profile s ČR sa realizujú aj vnútrodenné alokácie.

V roku 2008 sa pokračovalo v systéme koordinovaných explicitných aukcií trilaterálneho regiónu (ČEPS, VE-T, PSE-O). Na profile s Maďarskom boli uskutočnené bilaterálne explicitné aukcie, na profile s Poľskom jednostranné explicitné aukcie - obe na základe metodiky kapacít NTC, na základe odporúčaní ETSO. Aukcie na profile SEPS/MAVIR boli organizované oddelene. MAVIR aj SEPS ponúkali v aukciách každý polovicu kapacít ATC na spoločnom profile, pričom SEPS uznával kapacitu alokovanú v aukcii MAVIR a MAVIR uznával kapacitu alokovanú v aukcii SEPS.

Zabezpečenie súladu s predmetnými ustanoveniami usmernení k nariadeniu ES č. 1228/2003 o podmienkach prístupu do siete pre cezhraničné výmeny elektriny (ďalej len „nariadenie 1228“), týkajúcimi sa koordinácie prostredníctvom mechanizmu riadenia preťaženia a pridelovania prepojovacej kapacity na medzihraničných profiloch, bolo vykonávané prostredníctvom účasti úradu na zasadnutiach riadiaceho výboru, implementačnej skupiny a skupiny účastníkov trhu v rámci Regionálnej Iniciatívy pre strednú a východnú Európu (ERI CE), ktorej je úrad členom. Úrad v roku 2008 monitoroval dodržiavanie nariadenia 1228 vo veci nediskriminačného prístupu užívateľov cezhraničných vedení aj v prípade dlhodobého kontraktu z roku 1997 medzi švajčiarskou spoločnosťou ATEL a spoločnosťou Slovenské elektrárne a. s., ktorej právnym nástupcom vo veci tohto kontraktu sa stala spoločnosť SEPS.

Na zasadnutiach ERI CE bol v roku 2008 prejednávaný projekt novej metódy pridelovania kapacít na cezhraničných profiloch prostredníctvom koordinovaných aukcií, ktoré budú vykonávané v Centrálnej aukčnej kancelárii (ďalej len „CAK“) so sídlom vo Freisingu, v Nemecku. Aukcie budú explicitné a bude do nich zapojených všetkých 8 prevádzkovateľov prenosových sústav regiónu (Verbund APG, ČEPS a.s., Electro-Slovenija d.o.o., Transport Stromübertragungs GmbH, MAVIR ltd, PSE-Operator S.A., SEPS, Vattenfall Europe Transmission GmbH). Aukčná kancelária bude koordinovať alokáciu kapacít na všetkých medzihraničných prepojeniach regiónu na dennej, mesačnej a ročnej báze, a to na základe skutočných fyzických tokov, čím sa nahradí doterajší rozdielny prístup k alokácii kapacít na jednotlivých prepojeniach v tomto regióne. Zo strany prevádzkovateľov prenosových sústav (ďalej len „PPS“) regiónu boli počas roka 2008 pripravované spoločné aukčné pravidlá CAK, ktoré budú následne schvaľované každým regulátorom.

Český a slovenský PPS a český Operátor trhu s elektrinou pripravili počas roka 2008 projekt prepojenia oboch národných trhov na profile ČR/SR prostredníctvom denného organizovaného trhu s elektrinou v SR a jeho prepojenia s organizovaným krátkodobým trhom v ČR. Spustenie projektu je plánované na druhú polovicu roka 2009. Cezhraničná prenosová kapacita potrebná na prenesenie elektriny z jedného národného trhu na druhý bude pridelená formou tzv. dennej implicitnej aukcie, pričom kapacita bude súčasťou zobchodovanej elektriny - pôjde o tzv. Market Coupling. Táto iniciatíva je v súlade so zámermi Európskej únie vytvoriť jednotný trh s elektrinou formou prepájania národných trhov s elektrinou a v úplnom súlade s nariadením 1228. Prepojenie českého a slovenského národného trhu s elektrinou formou implicitnej alokácie prenosovej kapacity je pilotným projektom v regióne strednej a východnej Európy. Túto iniciatívu kladne privítali i ostatné regulačné úrady ERI CE.

3.1.2. Regulácia povinností prenosových a distribučných spoločností

Vyrovňovanie nerovnováhy sústavy

Podľa zákona o regulácii úrad určuje, resp. schvaľuje:

- v prípade výrobcov elektriny:
 - tarify za poskytovanie podporných služieb v elektroenergetiky,
 - maximálne ceny za dodávky regulačnej elektriny
- v prípade prenosového operátora:
 - tarifu za zúčtovanie odchýlok pre účastníka trhu, ktorý si zvolil režim vlastnej zodpovednosti za odchýlku,
 - maximálne ceny na nákup jednotlivých druhov podporných služieb,
 - maximálne povolené náklady na nákup všetkých podporných služieb,
 - maximálne ceny ponúkanej kladnej regulačnej elektriny,
 - maximálne ceny ponúkanej zápornej regulačnej elektriny.

Prevádzkovateľ prenosovej sústavy, na základe zmluvy o poskytovaní podporných služieb (ďalej len „PpS“), nakupuje PpS od poskytovateľov týchto služieb a nakúpené PpS využíva prostredníctvom riadiacich informačných systémov a pokynov Slovenského energetického dispečingu SEPS (po zohľadnení ponukových cien za regulačnú elektrinu poskytovateľov PpS na základe ekonomicky efektívneho princípu a v súlade s technickými podmienkami).

Vzhľadom na to, že úrad na trhu s elektrinou zvýšil cenu za regulačnú elektrinu, pribudli ďalší poskytovatelia podporných služieb, čím sa zvýšila konkurencieschopnosť trhu. Väčšia ponuka poskytovateľov podporných služieb znamenala, že úrad mohol znížiť tarifu za poskytovanie systémových služieb.

V roku 2008 bolo uzatvorených celkom 17 zmlúv o poskytovaní PpS (nárast o 1 oproti roku 2007). Najmä z dôvodu nevýhodnejších podmienok bolo odmietnutých 428 ponúk (oproti 50 odmietnutým ponukám v roku 2007).

Systémové služby sú činnosti prevádzkovateľa prenosovej sústavy, vykonávané s cieľom zabezpečenia prevádzkyschopnosti a spoľahlivosti prevádzky ES SR a dodržania podmienok synchronného prepojenia so susednými elektrizačnými sústavami.

S cieľom zabezpečenia prevádzkovej stability a bezpečnosti prevádzky ES na území SR bol, ako dočasné opatrenie vo vzťahu k výraznému výpadku zdrojov spôsobenom najmä odstavením JE V1, pre rok 2008 zavedený poplatok výrobcu elektriny za systémové služby pri vývoze elektriny, ktorý bol však k 1.4.2009 zrušený, vzhľadom na pripravované spojenie trhov s elektrinou ČR a SR a výrazný pokles spotreby elektriny v SR.

Vzhľadom na to, že úrad ustanovil nové podmienky súvisiace s prevádzkovaním systému, poklesli celkové náklady spojené s prevádzkovaním systému, dôsledkom čoho bolo, že úrad znížil tarifu za prevádzkovanie systému. Na základe týchto skutočností došlo k zníženiu celkových nákladov za dodávku elektriny pre odberateľov elektriny.

Obchodovanie s elektrinou prebieha formou obchodu so záväzkom v budúcnosti vyrobiť, dodať alebo odobrať určité množstvo elektriny vo vopred definovanom diagrame dodávky alebo odberu. Pokiaľ nie je tento záväzok dodržaný, vzniknutý rozdiel medzi dohodnutou plánovanou hodnotou a skutočnou hodnotou dodávky alebo odberu je finančne vyrovnaný zúčtovateľom odchýlok, ktorým je SEPS. V záujme zachovania kvality a spoľahlivosti dodávok je SEPS povinná okamžite zabezpečiť dodatočné zdroje (pri prekročení zmluvného množstva elektriny) alebo obmedziť výrobu elektriny niektorých výrobcov (v prípade neodobratia zmluvného množstva elektriny). Tak vznikajú dodatočné náklady, ktoré zúčtovateľ odchýlok prenáša na odberateľov podľa pomeru, v akom nedodržaním vlastného odberového diagramu prispeli k vytvoreniu celkovej odchýlky.

Úrad v pravidlách pre fungovanie trhu s elektrinou ustanovil podmienky na zlepšenie stavu na trhu s elektrinou v oblasti zúčtovania odchýlok a platieb subjektov zúčtovania tým, že určil nové

podmienky poskytovania regulačnej elektriny a nový mechanizmus stanovenia viac nákladov systému.

Odberateľská disciplína plnenia zaregistrovaných denných diagramov odberu elektriny sa zo strany odberateľov elektriny (subjektov zúčtovania) výrazne zlepšila. Najvýznamnejší dodávateľia elektriny hodnotia spoluprácu so zúčtovateľom odchýlky ako bezproblémovú, na štandardnej úrovni. Pozitívne je hodnotená skutočnosť, že sa podarilo znížiť náklady na odstránenie odchýlky spôsobenej odberateľmi elektriny, čím aj poklesli ich platby za odobratú elektrinu.

Na trhu s elektrinou v roku 2008 vykonávalo činnosť v zmysle pravidiel pre fungovanie trhu s elektrinou 59 subjektov zúčtovania. SEPS uzatvoril celkom 69 zmlúv o zúčtovaní odchýlok (nárast oproti roku 2007 o 12). V sledovanom roku 2008 nebola pozastavená registrácia žiadnemu subjektu zúčtovania z dôvodu nedoplnenia výšky finančnej zábezpeky.

3.1.3 Efektívne oddelenie

V procese tvorby pravidiel pre fungovanie trhu s elektrinou úrad spolupracoval so štátnymi orgánmi, osobitne pri zabezpečení transparentnosti procesu oddelenia prevádzkovania distribučných sústav od činností, ktoré priamo nesúvisia s distribúciou elektriny. Oddelenie sa uskutočnilo 1. júla 2007 a týkalo sa prevádzkovateľov distribučných sústav, ktorí sú súčasťou vertikálne integrovaného podniku a poskytovali služby pre viac ako 100 000 pripojených odberateľov elektriny.

Cieľom unbundlingu bolo vytvorenie nediskriminačného a transparentného prostredia pre všetkých účastníkov na energetickom trhu a eliminácia zneužívania postavenia integrovaného podnikateľa, ktorý je súčasne výrobcom alebo obchodníkom aj prevádzkovateľom prenosovej sústavy alebo distribučnej sústavy. Profitovať z unbundlingu by mal v konečnom dôsledku zákazník, ktorý si bude môcť vybrať najvýhodnejšieho dodávateľa z viacerých dodávateľov s najlepšou cenou, a vysokou úrovňou služieb. Implementácia unbundlingu so sebou priniesla zvýšenie zabezpečenia nediskriminačnej a nezávislej pozície prevádzkovateľa distribučnej sústavy, optimalizáciu kvality jednotlivých procesov a súvisiacich nákladov, zvýšenie transparentnosti jednotlivých procesov, nákladov, výnosov, ako aj cash-flow. Napriek očakávaniam však možno konštatovať, že implementácia unbundlingu znamenala významné zvýšenie investičných a prevádzkových nákladov, ktorými sú najmä implementačné a prevádzkové náklady (zmena informačných technológií, systémov, zmlúv), zvýšenie administratívnej náročnosti a súvisiacich nákladov, zdvojenie niektorých procesov (riadenie, účtovníctvo), ktoré teraz prebiehajú paralelne v dvoch oddelených spoločnostiach, zvýšená komplikácia pre účastníkov trhu, nákup vybraných služieb za trhové ceny a pod.

Právne oddelenie prevádzky distribučnej sústavy od dodávky nemalo vplyv na dodávku elektriny pre domácnosti, ktorú na základe existujúcich zmlúv poskytoval a poskytuje aj naďalej dodávateľ elektriny – súčasť vertikálne integrovaného podniku. Zmenila sa však obsahová náplň zmlúv. Doterajšie zmluvy o dodávke pre domácnosti sa zmenili na zmluvy o združenej dodávke a distribúcií elektriny a pevné ceny za dodávku elektriny sa zmenili na základe výnosu úradu na maximálne ceny s platnosťou na príslušnej časti vymedzeného územia SR. Výška jednotlivých integrovaných cien (dodávka, distribúcia a ostatné regulované poplatky) sa nezmenila a rovnako zostali v platnosti zmluvy, spôsob platby a výška zálohy, ktoré boli uzatvorené pred 1. júlom 2007. Zmluvy uzatvorené do 1. júla 2007 nebolo potrebné meniť, pretože obsahujú okrem dodávky aj distribúciu, ktorú na základe mandátu príslušnej distribučnej spoločnosti zabezpečuje niektorý

z rozhodujúcich dodávateľov elektriny - ZSE Energia, a.s. (ďalej len „ZSE E“, Stredoslovenská energetika, a. s. (ďalej len „SSE“) a Východoslovenská energetika, a. s. (ďalej len „VSE“).

3.2 Otázky hospodárskej súťaže

3.2.1. Veľkoobchod s elektrinou z hľadiska otázok hospodárskej súťaže

Ku koncu roka 2008 pôsobilo na trhu SR 49 držiteľov povolenia na výrobu elektriny. Okrem nich pôsobili na trhu aj výrobcovia, ktorí vyrábajú elektrinu na zariadeniach do výkonu 1 MW, pri ktorých zákon o energetike nevyžaduje povolenie, ale len splnenie oznamovacej povinnosti úradu, ktorú si uplatnilo 194 výrobcov elektriny, z toho 154 výrobcov z OZE.

Najvýznamnejšie postavenie medzi výrobcami elektriny mala spoločnosť Slovenské elektrárne a. s. (ďalej len „SE“). Svojou výrobou a výkupom z dlhodobozazmluvnených kapacít zabezpečujú až 81 % spotreby elektriny v SR. Je reálny predpoklad, že postavenie SE na trhu s elektrinou v SR sa ešte zväčší po dokončení tretieho a štvrtého bloku jadrovej elektrárne (ďalej len „JE“) Mochovce, a to aj napriek skutočnostiam, že boli odstavené dva bloky JE V-1 Jaslovské Bohunice. Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“) vydalo osvedčenie o súlade investičného zámeru s dlhodobou koncepciou energetickej politiky viacerým potenciálnym investorom (mimo SE) a eviduje žiadosti o predmetné osvedčenie rádovo na 1000 MW výkonu od potenciálnych investorov do veterných elektrární. Zásadnú zmenu v štruktúre výroby možno očakávať až po vybudovaní nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach, t. j. po roku 2020.

Keďže SE sú jediným prevádzkovateľom jadrových elektrární v SR, vzhľadom na ich trhový podiel a variabilitu výrobných zdrojov, môžu SE nielen flexibilne reagovať, ale zároveň aj významne ovplyvňovať výrobu elektriny v SR, ako aj poskytovanie podporných služieb, v čom majú veľkú konkurenčnú výhodu oproti iným výrobcom elektriny.

Ďalší výrobcovia elektriny disponujú prakticky len jedným typom elektrárne a každý z nich má podiel na trhu menej ako 5 % (napr. PPC Power, U. S. Steel Košice, Tepláreň Košice, Slovnaft, Mondi SCP, Slovintegra, Vodohospodárska výstavba). Výroba v závodných elektrárnach je zabezpečovaná predovšetkým pre vlastnú spotrebu. Veľké teplárne s KVVET dodávajú elektrinu najmä tzv. koncovým dodávateľom elektriny pre domácnosť a malé podniky, ktorými sú ZSE-Energia, SSE a VSE.

Na úrovni veľkoobchodu boli využívané predovšetkým tieto formy obchodu:

- *bilaterálne kontrakty*, pri ktorých ide o neverejné (mimo burzové) OTC obchody, v rámci ktorých je zobchodovaná väčšina elektriny. Obchody sa uzatvárali priamo medzi partnermi alebo sprostredkované cez brokerské spoločnosti prostredníctvom platforiem TFS, ICAP, GFI, Spectron, u nás najmä cez spoločnosť SPX, s.r.o. (ďalej len „SPX“). Ide o platformu zameranú na obchodovanie s elektrinou na krátkodobej ale aj dlhodobej báze, ktorá však nezverejňuje a netvorí ceny pre každú obchodnú hodinu dňa. Služby SPX koncom roka 2008 využívalo viac ako 30 výrobcov elektriny, obchodníkov s elektrinou a dodávateľov elektriny, pôsobiacich v stredoeurópskom regióne. Od roku 2008 SPX poskytuje aj sprostredkovateľské služby medzi ponukami predaja a nákupom s cieľom podpory spotového aj dlhodobého obchodovania a zároveň zvýšenia likvidity slovenského trhu s elektrinou. Po vzájomnom odsúhlasení oboma stranami sa obchody zrealizujú na bilaterálnej báze. Aktivita účastníkov trhu v prostredí portálu SPX sa každým rokom výrazne zvyšuje. Ak v roku 2007 bol na portáli sprostredkovaný obchod s elektrinou v objeme 7,37 GWh, v roku 2008 to bolo už 1 035 GWh,

- *aukcie* - boli doteraz organizované výhradne dominantným výrobcom SE. V roku 2007 išlo o ponuku pásmového produktu na 40 blokov po 10 MW, spolu 400 MW (resp. 3 500 GWh). Výsledkom tejto relatívne nízkej ponuky bol výrazný nárast ceny silovej elektriny pre rok 2008, ktorý nezodpovedal reálnej situácii na trhu. Po novelizácii príslušnej primárnej legislatívy pravidlá pre predaj elektriny formou aukcií upravuje nová vyhláška Úradu pre reguláciu sieťových odvetví č. 349/2008 Z. z. o pravidlách pre predaj elektriny formou aukcií, ktorá nadobudla účinnosť 10. septembra 2008.
- *vyrovnávací trh* v reálnom čase dodávky elektriny riadil PPS - SEPS prostredníctvom Slovenského energetického dispečingu,
- *burzové obchody*, ktoré sa realizovali najmä cez nemeckú burzu EEX a pražskú burzu PXE. V októbri 2008 sa na PXE začalo obchodovať aj s dodávkami na územie SR, avšak do konca roka 2008 nebol zrealizovaný žiadny obchod, čoho dôsledkom je stále platná no nereálne nastavená cena.
- *organizovaný krátkodobý trh* - SR v súčasnosti nemá koordinované obchodné miesto, kde by prebiehala koncentrácia ponúk a dopytov, ktoré by tvorilo referenčné denné hodinové ceny. Viacerí brokeri však ponúkajú možnosť obchodovania od denných štandardných produktov typu TFS, ICAP a pod. až po forwardové obchody, či už prostredníctvom svojich obrazoviek alebo telefonicky. Existencia spotového a termínovaného trhu (forward/futures) je pre dobré fungovanie trhu s elektrinou nutnou podmienkou, avšak neexistencia spotového trhu v SR je z veľkej časti kompenzovaná (i keď komplikovane a s rizikom okamžitej dostupnosti) možnosťou bilancovať krátkodobé pozície na cezhraničných profiloch, najmä na profile ČEPS/SEPS. Termínovaný trh zasa umožňuje účastníkom zabezpečovať pozície (výrobcom predávať a spotrebiteľom nakupovať) v dlhšom časovom horizonte.
- *market coupling*. Na základe memoranda premiérov SR a ČR z decembra 2008 začali práce na prepojení krátkodobých trhov s elektrinou ČR a SR v roku 2009. Cezhraničná prenosová kapacita potrebná na prenos elektriny z jedného národného trhu na druhý bude pridelovaná formou dennej implicitnej aukcie (prenosová kapacita bude súčasťou zobchodovanej elektriny). Cieľom prepojenia národných trhov s elektrinou v SR a ČR je pri zachovaní suverenity riadenia národných prenosových sústav a regulačných oblastí, umožniť účastníkom oboch národných trhov žiadať alebo ponúkať elektrinu na národných trhovských miestach.

Všetky spomenuté možnosti obchodovania na veľkoobchodnom trhu zvyšujú hospodársku súťaž na území SR a napomáhajú vytvoreniu konkurenčného prostredia v SR v oblasti obchodovania s elektrinou.

3.2.2. Maloobchod s elektrinou z hľadiska otázok hospodárskej súťaže

Od 1.7.2007 je trh s elektrinou otvorený pre všetkých odberateľov elektriny vrátane odberateľov v domácnosti. Rok 2008 bol teda prvým uceleným rokom, v ktorom bol trh s elektrinou otvorený pre všetkých odberateľov, ktorí si tak mohli slobodne vybrať svojho dodávateľa elektriny. Toto otvorenie trhu s elektrinou sa ani v roku 2008 ešte neprejavilo v plnej miere, najmä v kategórii odberateľov v domácnosti. Dodávateľia a obchodníci sa, z hľadiska objemu odberu, stále sústreďovali na atraktívnejšie skupiny zákazníkov, predovšetkým z dôvodu nižších jednotkových nákladov a nárokov na obsluhu a z toho vyplývajúcej vyššej obchodnej marže. Napriek tomu domácnosti v Slovenskej republike mali od polovice roka 2008 po prvý raz možnosť objednať si elektrinu od iného ako svojho tradičného koncového dodávateľa. Prvý alternatívny dodávateľ s platným povolením na dodávku elektriny domácnostiam a malým podnikom a s platným

cenovým rozhodnutím, ktorý k 31.12.2008 dodával elektrinu 29 domácnostiam, poskytuje niekoľkokopernentnú úsporu za dodávku elektriny oproti doterajším dodávateľom.

Ceny pre domácnosti sa v posledných dvoch rokoch upravovali výraznejšie len z dôvodu nárastu ceny silovej elektriny na veľkoobchodnom trhu a len v tých sadzbách, ktoré dodávateľom nepokrývali oprávnené náklady. Išlo hlavne o sadzby pre priamo výhrevné elektrické vykurovanie. Každoročne dochádza k cenovým posunom v štruktúre taríf pre domácnosti, a to na základe obchodnej politiky rozhodujúcich dodávateľov s osobitným zameraním na optimalizáciu nákladov na nákup elektriny a zároveň efektívne využitie aktív.

Dodávateľmi elektriny sú výrobcovia elektriny, koncoví dodávatelia elektriny pre domácnosti – tri regionálne dodávateľské spoločnosti, ktorými sú ZSE Distribúcia, a. s. (ďalej len „ZSE D“), Stredoslovenská energetika – distribúcia, a. s. (ďalej len „SSE D“) a Východoslovenská distribučná, a. s. (ďalej len „VSD“), malé podniky a obchodníci s elektrinou. Koncom roka 2008 na trhu pôsobilo 296 držiteľov povolenia na dodávku elektriny. Z uvedeného počtu je držiteľom povolenia na dodávku elektriny 120 obchodníkov, ktorí nakupujú elektrinu s cieľom jej ďalšieho predaja. V mnohých prípadoch ide o organizačné zložky zahraničných spoločností.

V roku 2008 zmenilo svojho dodávateľa celkom:

- 29 odberateľov elektriny v domácnosti (v roku 2007 len 1) a to v rámci 45 odberných miest,
- 1462 odberateľov mimo domácnosti (v roku 2007 len 524), v rámci 3 770 odberných miest.

V roku 2008 ukončilo s koncovými dodávateľmi elektriny zmluvu o dodávke elektriny celkom

- 90 902 odberných miest v domácnostiach,
- 42 827 odberných miest mimo domácností.

V uvedených počtoch sú zahrnuté všetky vykonané zmeny v zmluvách, t.j. nejedná sa len o zrušenie zmluvy. Rok 2008 tak ukázal pozitívny trend v oblasti možnosti zmeny dodávateľa elektrickej energie. Odberatelia v roku 2008 oproti roku 2007 v mierne zvýšenej miere využili možnosti zmeny dodávateľa elektriny a tak napomáhali k zvyšovaniu hospodárskej súťaže v oblasti maloobchodu s elektrinou a k zvyšovaniu konkurenčného prostredia v tejto oblasti.

Úrad, v súlade s pôsobnosťou vymedzenou v zákone o regulácii, riešil v roku 2008 podnety a sťažnosti v nasledovnom členení:

- 11 súvisiacich s uplatňovaním cien za dodávku elektriny
- 1 súvisiaci s meraním
- 2 súvisiace s prekážkami pri zmene dodávateľa
- 6 súvisiacich s problémami s dodávkou vo vzťahu k platbám
- 10 iných.

Všetky sťažnosti a podnety boli vybavené stanoviskom úradu, pričom v 5 prípadoch bolo potrebné pre ich vybavenie vykonať kontrolu v regulovaných subjektoch.

3.2.3 Opatrenia na predchádzanie zneužívania dominantného postavenia

Ochrana hospodárskej súťaže na trhu výrobkov, výkonov, prác a služieb pred jej obmedzovaním, vytváranie podmienok na jej ďalší rozvoj s cieľom podporiť hospodársky rozvoj v prospech spotrebiteľov, ako aj úprava právomoci a pôsobnosti Protimonopolného úradu SR (ďalej len „PMÚ“) je ustanovená v zákone o ochrane hospodárskej súťaže (ďalej len „ZOHS“).

PMÚ neuplatnil v sledovanom období žiadne svoje právomoci v zmysle ZOHS voči subjektom pôsobiacim na veľkoobchodnom a maloobchodnom trhu s elektrinou.

Z prešetrovania vykonaného PMU vyplynuli nasledujúce možné problematické oblasti v distribúcií elektriny v SR.

Problémy s dostupnosťou a správnosťou nameraných údajov o spotrebe elektriny koncových odberateľov, ktoré majú povinnosť poskytnúť regionálni prevádzkovatelia distribučných sústav dodávateľom elektriny. Dostupnosť a správnosť týchto údajov je pre dodávateľov elektriny na trhu s elektrinou v SR nevyhnutná na fakturáciu za dodávku elektriny a s ňou spojených služieb. Výsledkom môže byť neskorá a chybná fakturácia, ktorá poškodzuje meno dodávateľa elektriny a narúša jeho vzťah so zákazníkom, a preto by bolo vhodné zabezpečiť zber a poskytovania týchto údajov nezávislým subjektom.

Výmena dát a informácií potrebných pre činnosť na trhu s elektrinou v SR s prevádzkovateľmi regionálnych distribučných sústav nie je unifikovaná. Zo strany účastníkov trhu s elektrinou v SR si to vyžaduje nastaviť svoj informačný systém tak, aby mohol komunikovať so všetkými troma regionálnymi distribučnými spoločnosťami, s čím sú spojené i zvýšené náklady účastníkov na trhu s elektrinou v SR. Unifikovaná výmena dát so všetkými prevádzkovateľmi regionálnych distribučných sústav by pomohla k zjednodušeniu komunikácie medzi účastníkmi trhu s elektrinou v SR a znížila tak náklady na túto činnosť.

4. Regulácia a správanie sa trhu so zemným plynom

4.1 Regulačné otázky

4.1.1. Riadenie a pridelovanie prepojovacej kapacity a mechanizmus riadenia preťaženia

Preprava sa realizuje na báze vstupno-výstupného tarifného systému (entry-exit). Celkový objem prepravy zemného plynu pre slovenských aj zahraničných odberateľov v roku 2008 dosiahol 76,2 mld. m³. Kapacitné možnosti prepravnej siete – 90 mld. m³, sú dostatočné a umožňujú pokryť požiadavky zákazníkov. Vzhľadom na uzatvorené dlhodobé zmluvy nedochádza na slovenskom území k fyzickému ani zmluvnému preťaženiu prepravnej siete a plynulosť tokov plynu je dostatočne zabezpečovaná. Plynulej prevádzke napomáha poskytovanie pravidelných informácií prevádzkovateľa užívateľom o dostupnosti prepravnej kapacity. Iná skúsenosť v oblasti zabezpečovania plynulosti toku plynu sa zatiaľ neočakáva ani v najbližšej budúcnosti. Všetky plánované práce na údržbu siete sú vopred ročne alebo štvrťročne prerokované a skordinované so všetkými zainteresovanými stranami.

Postupy týkajúce sa pridelovania kapacity, zmluvného preťaženia a prekročenia kapacity v prepravnej a distribučnej sieti sú súčasťou ustanovení pravidiel o fungovaní trhu s plynom.

Cezhraničné obchodovanie so zemným plynom je otázkou dlhodobejšieho vývoja. Jeho rýchlejší rozvoj súvisí v neposlednom rade so severojužnou diverzifikáciou siete. Obchodovanie s prepravnou kapacitou na sekundárnom trhu nie je v SR obmedzené. Predávajúci má len povinnosť podať správu o tomto obchode prevádzkovateľovi prepravnej siete na Slovensku - Eustream, a. s. (ďalej len „Eustream“), ktorý poskytuje na svojej webovej stránke tzv. „bulletin board system“ pre možnosť inzerovania dopytu a ponuky prepravnej kapacity v súvislosti s obchodovaním na sekundárnom trhu.

Počet uzatvorených zmlúv o preprave zemného plynu s pevnou prepravnou kapacitou v roku 2008 bol 28, z toho 7 dlhodobých, 9 ročných a 12 krátkodobých zmlúv.

V roku 2008 bola uzatvorená 1 zmluva o preprave zemného plynu s prerušiteľnou kapacitou s charakterom dlhodobej ročnej zmluvy.

Riadenie a pridelovanie prepojovacej kapacity v rámci cezhraničných výmen plynu a mechanizmus riadenia preťaženia na profiloch Slovenska so susednými členskými krajinami EÚ bol v roku 2008 úzko spätý s vývojom v rámci Regionálnej Iniciatívy pre južnú a východnú Európu (GRI SSE), ktorej je Slovensko, spolu s ďalšími 9 krajinami, členom.

Jedným z významných krokov, ktoré boli v roku 2008 v rámci GRI SSE podniknuté za účelom zintenzívnenia vzájomných cezhraničných výmen plynu, bolo zavedenie tzv. bulletin board, prostredníctvom ktorého prevádzkovatelia prepravných sietí zvyšujú transparentnosť zverejňovaných informácií sekundárneho trhu s kapacitami. Počas roka 2008 sa diskutovalo o zvýšení efektívneho využívania existujúcich kapacít plynovodov, za účelom zintenzívnenia integrácie národných trhov. Prakticky sa táto diskusia pretransformovala do opatrení tzv. one-stop-shop služieb, prostredníctvom ktorých je umožnené prepravcom transportovať plyn cez viacero prepravných systémov.

V roku 2008 naďalej pokračovali snahy o uzavretie Dohôd o cezhraničných bodoch, spolu s Prevádzkovými vyvažovacími účtami, ktorých cieľom je zvýšenie interakcie medzi prevádzkovateľmi sústav a zintenzívnenie cezhraničného obchodu, ako aj celková integrácia regionálneho trhu s plynom, prostredníctvom vytvorenia jednotného regionálneho tarifného systému na báze „entry-exit“.

Ďalším z krokov vedúcich k fungovaniu spoločného regionálneho trhu má byť ustanovenie stredoeurópskeho plynárenského uzla ako strediska pre vyvažovanie pre celý región. Na znak podpory uvedených cieľov bolo prevádzkovateľmi prepravných sústav regiónu podpísané Memorandum o porozumení. Hlavným cieľom tohto dokumentu je posilnenie koordinácie pri rozširovaní siete, zlepšovanie transparentnosti a harmonizácia technických noriem v mene zvýšenej bezpečnosti dodávok energií do Európy. Podpísaním Memoranda partneri plnia ciele európskych regulačných úradov stanovené v rámci projektu Plynové regionálne iniciatívy v roku 2006. Na zvýšenie likvidity cezhraničných obchodov slúžilo v roku 2008 zavedenie cenového indexu pre obchody deň vopred v rámci obchodovania na stredoeurópskom obchodnom uzle Baumgarten (CEGH). Do budúca sa od tohto kroku očakáva zvýšenie transparentnosti a jasné cenové signály.

4.1.2. Regulácia povinností prepravných a distribučných spoločností

Na území SR pôsobí jeden prevádzkovateľ prepravnej siete – spoločnosť Eustream a jeden dominantný prevádzkovateľ distribučnej siete – spoločnosť SPP - distribúcia, a.s. (ďalej len „SPP-distribúcia“).

Sieťové tarify

Cenovej regulácii v plynárenstve podlieha:

- pripojenie do prepravnej siete,
- pripojenie do distribučnej siete,
- prístup do siete,
- preprava plynu pre koncových odberateľov plynu na vymedzenom území,
- distribúcia plynu pre koncových odberateľov plynu na vymedzenom území,
- dodávka plynu pre domácnosti,
- dodávka plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosť
- poskytovanie podporných služieb v plynárenstve.

Pri určovaní cien na rok 2008 sa zohľadňovali oprávnené náklady a primeraný zisk. Oprávnené náklady sú preukázateľne a v nevyhnutnom rozsahu vynaložené náklady na vykonávanie regulovanej činnosti s obsahom zameraným stanoveným výnosom. Primeraný zisk musí odrážať rozsah potrebných investícií na zabezpečenie dlhodobej prevádzkyschopnosti siete, primeranú návratnosť prevádzkových aktív a stimuláciu stabilného dlhodobého podnikania.

Na základe výnosu úradu č. 4/2007, ktorým sa ustanovuje rozsah a štruktúra oprávnených nákladov, spôsob určenia výšky primeraného zisku a podklady na návrh ceny v plynárenstve (ďalej len „výnos 4/2007“) a výnosu 1/2007, úrad na rok 2008 určil a schválil:

- *pre prevádzkovateľa prepravnej siete*
 - tarify a tarifné podmienky za prístup do prepravnej siete a prepravu zemného plynu pre užívateľov prepravnej siete;
- *pre prevádzkovateľa distribučnej siete*
 - tarify za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu a poskytovanie podporných služieb v plynárenstve,
 - cenu za pripojenie do distribučnej siete pre
 - kategóriu domácnosť - pripojenie odberného plynového zariadenia odberateľa plynu v domácnosti do distribučnej siete,
 - kategóriu mimo domácnosť - pripojenie odberného plynového zariadenia odberateľa plynu mimo domácnosti do distribučnej siete;
- *pre dodávateľa plynu odberateľom plynu v domácnosti*
 - maximálne ceny za dodávku plynu pre odberateľov kategórie domácnosť,
 - maximálne ceny za dodávku plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosť na obdobie posledných dvoch mesiacov roka 2008.

Prevádzkovateľ prepravnej siete

Ceny za prístup do prepravnej siete a prepravu plynu a za pripojenie do prepravnej siete sú regulované. Spôsob cenovej regulácie prepravy plynu sa určuje ako priame určenie porovnateľnej ceny v súlade so zákonom o regulácii, ktoré vychádza z porovnávacej analýzy cien za prepravu plynu v ostatných členských štátoch EÚ.

Cena za pripojenie do prepravnej siete vychádza z odôvodnených nákladov potrebných na dokumentačnú, technickú a realizačnú fázu pripojenia, ktorú úrad schvaľuje na základe predloženého cenového návrhu.

Tarifný systém za prístup do prepravnej siete a prepravu plynu sa skladá z osobitných taríf pre vstupné body do prepravnej siete a osobitných taríf pre výstupné body z prepravnej siete. Člení sa na tarify vzťahujúce sa k dennej prepravnej kapacite a tarify vzťahujúce sa k množstvu skutočne prepraveného plynu. Východiskové sadzby taríf vo všetkých tarifných skupinách, do ktorých boli užívatelia siete rozdelení v závislosti od zmluvne dohodnutej dennej maximálnej kapacity prepravy plynu, boli v roku 2008 oproti roku 2007 zvýšené o eskalačný faktor vychádzajúci z miery inflácie krajín EÚ.

Prevádzkovateľ distribučnej siete

Regulácia cien za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu sa vzťahuje na regulovaný subjekt, ktorého počet odberných miest z distribučnej siete v prechádzajúcom roku bol vyšší ako 100 000 a na regulovaný subjekt, ktorého počet odberných miest z distribučnej siete v prechádzajúcom roku neprekročil 100 000. V prípade regulovaného subjektu s vyšším počtom odberných miest ako 100 000 boli tarify za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu v roku 2008 navrhnuté tak, aby celkové plánované výnosy z taríf za prístup do distribučnej siete

a distribúciu plynu pre príslušný rok regulačného obdobia neprekročili celkové úradom povolené výnosy za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu. Pri regulovanom subjekte s počtom odberných miest nižším ako 100 000 sa ceny určujú nákladovou metódou tak, aby cena za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu pokrývala oprávnené náklady a primeraný zisk, pričom táto cena je určovaná každoročne.

Cena za pripojenie do distribučnej siete sa určuje tak, aby cena alebo tarifa za pripojenie neprekročila plánované priemerné náklady regulovaného subjektu na pripojenie do distribučnej siete. Tarify za pripojenie do distribučnej siete sa navrhujú osobitne pre odberateľov plynu v domácnosti a osobitne pre odberateľov plynu mimo domácností.

Na rok 2008 úrad schválil tarify za prístup do distribučnej siete, tarify za distribúciu plynu a cenu za poskytovanie podporných služieb, ktoré sa neposkytujú v rámci taríf za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu. Tarify za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu boli navrhnuté tak, aby neobsahovali krížové dotácie medzi jednotlivými skupinami odberateľov plynu. Pri ich tvorbe sa zohľadňujú charakteristiky odberu plynu účastníkov trhu s plynom.

Dodávka plynu

Ceny za dodávku pre odberateľov plynu v domácnosti sú pre rok 2008 určené vo forme maximálnych cien. Boli stanovené tak, aby vážený priemer cien za dodávku plynu neprekročil podiel celkových povolených výnosov za dodávku plynu pre domácnosti a plánovaného množstva dodaného plynu, s úpravou cez korekčný faktor zohľadňujúci predpokladané a skutočné náklady regulovaného subjektu za minulé obdobie.

V oblasti cenovej regulácie pri dodávke plynu pre domácnosti sú bližšie špecifikované náklady na uskladňovanie plynu ako súčasť bezpečnosti a spoľahlivosti dodávok plynu a prepracovaný korekčný faktor, ktorý koriguje predovšetkým plánované a predpokladané náklady na nákup plynu, respektíve časť nákladov na nákup plynu prislúchajúcu domácnostiam v zmysle alokačného kľúča na náklady na nákup plynu vstupujúceho do vzorca na výpočet celkových povolených výnosov za dodávku plynu pre domácnosti.

Po úplnej liberalizácii trhu s plynom (1.7.2007) úrad zabezpečuje ochranu odberateľov plynu v domácnosti určením maximálnej ceny za dodávku plynu pre domácnosti, ktorá obsahuje najmä náklady na nákup plynu a náklady súvisiace s prepravou, distribúciou a uskladňovaním plynu. Dodávka plynu odberateľom plynu mimo domácnosti nie je regulovaná.

Výroba, uskladňovanie a akumulácia plynu, ako aj prístup k zásobníkom plynu nepodliehali v roku 2008 cenovej regulácii úradu. Na základe zákona o energetike sa pri týchto činnostiach uplatňoval dohodnutý prístup.

Za použitie prepravnej, ako aj distribučnej siete na vymedzenom území, pri vybraných parametroch a pri ročnej zmluve, bol odhadovaný priemerný národný poplatok siete a užívatelia týchto sietí podľa jednotlivých kategórií v roku 2008 zaplatili v SR cenu takto:

I4-1	0,040 €/m ³	I1	0,103 €/m ³	D3	0,112 €/m ³ .
------	------------------------	----	------------------------	----	--------------------------

Odberateľ plynu v domácnosti pri priemernej spotrebe domácnosti zaplatil v roku 2008 priemernú cenu za dodávku plynu vo výške 0,394 €/m³.

Vyvažovanie nerovnováhy siete

Vyvažovanie siete sa uskutočňuje v súlade s pravidlami pre fungovanie trhu s plynom. Z hľadiska fyzického vyvažovania je vyvažovacou zónou prepravnej siete a vyvažovacou zónou distribučnej siete územie SR. Z hľadiska užívateľa distribučnej siete je SR jednou vyvažovacou zónou.

Za fyzické vyvažovanie zodpovedá prevádzkovateľ siete. Obchodné vyvažovanie siete a zúčtovanie odchýlok vyhodnocuje prevádzkovateľ distribučnej siete. Nedodržanie rovnováhy a odchýlka, t.j. rozdiel medzi množstvom plynu priradeným účastníkovi trhu s plynom na vstupnom bode do siete a množstvom plynu odobratým účastníkom trhu s plynom na výstupnom bode zo siete, sa spoplatňuje. Za odchýlku zodpovedá účastník trhu s plynom (ďalej len "užívateľ"), ktorý má uzatvorenú zmluvu s prevádzkovateľom siete.

Prevádzkovateľ distribučnej siete a prevádzkovateľ prepravnej siete zabezpečia prepojitelnosť distribučnej siete a prepravnej siete a odovzdávanie údajov potrebných na vyvažovanie siete.

Užívateľ prepravnej siete, ktorý nie je užívateľom distribučnej siete v rámci zmluvného vzťahu so zodpovedajúcou kapacitou a dobou trvania, je povinný si dohodnúť s prevádzkovateľom prepravnej siete podmienky obchodného vyvažovania siete a spôsob vyrovnania nerovnováhy medzi jeho množstvom plynu vstupujúcim do prepravnej siete a jeho množstvom plynu odoberaným z prepravnej siete. Užívateľovi distribučnej siete vykonáva obchodné vyvažovanie a zúčtovanie odchýlok iba prevádzkovateľ distribučnej siete, aj keď má uzatvorenú zmluvu o preprave plynu s prevádzkovateľom prepravnej siete, kde jediným výstupným bodom z prepravnej siete je domáci virtuálny bod; v tomto prípade užívateľ distribučnej siete uhrádza iba poplatok za odchýlku na distribučnej sieti.

Prevádzkovateľ distribučnej siete zodpovedá za fyzické vyvažovanie siete a zúčtovanie odchýlok na vymedzenom území. Ak je na vymedzenom území viac prevádzkovateľov distribučnej siete, za vyvažovanie siete je zodpovedný prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý je povinný plniť úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území. Prevádzkovateľ distribučnej siete má vyhradenú časť kapacity zásobníkov najmä na krytie denných odchýlok účastníkov trhu s plynom, pričom náklady na túto kapacitu sa zahŕňajú do ceny za distribúciu plynu.

Vyvažovací režim je denný. Prevádzkovateľ distribučnej siete vedie každému užívateľovi distribučnej siete, ktorý zodpovedá za odchýlku, vyvažovací účet. Vyvažovanie sa uskutočňuje a vyhodnocuje za plynárenský deň. Pre každého užívateľa distribučnej siete sa vypočíta jedna denná odchýlka za všetky výstupné body. Výška dennej odchýlky sa zaznamená na vyvažovací účet užívateľa distribučnej siete. Povolená odchýlka pre užívateľa distribučnej siete je stanovená vo výške 5 % zo zmluvne dohodnutej dennej distribučnej kapacity užívateľa distribučnej siete.

Prevádzkovateľ distribučnej siete vedie o poplatkoch za vyvažovanie distribučnej siete oddelenú evidenciu.

Podrobné informácie prevádzkovateľa siete účastníkom trhu týkajúce sa vyvažovania sú uvedené v prevádzkovom poriadku príslušného prevádzkovateľa distribučnej siete, ktorý je dostupný na webovej stránke prevádzkovateľa distribučnej siete a predstavuje základ pre stanovenie podmienok v obchodných zmluvách prevádzkovateľa distribučnej siete a účastníka trhu s plynom.

4.1.3 Efektívne oddelenie

So zreteľom na historický vývoj pôsobila do 30.6.2006 na slovenskom trhu so zemným plynom jedna vertikálne integrovaná monopolná spoločnosť SPP. S účinnosťou od 1. júla 2006 spoločnosť SPP právne oddelenila prepravné a distribučné činnosti. Okrem materskej spoločnosti SPP začali na trhu pôsobiť aj jeho 100 %-né dcérske spoločnosti: Eustream ako prevádzkovateľ prepravnej siete a SPP-distribúcia, a. s. (ďalej len SPP-distribúcia) ako prevádzkovateľ distribučnej siete. Právne oddelenie SPP sa uskutočnilo v zmysle zákona o energetike.

Eustream prevádzkuje prepravnú sieť na vymedzenom území SR, ktorá je vo vlastníctve materskej spoločnosti SPP. Zabezpečuje prepravu zemného plynu od ukrajinskej hranice cez územie Slovenska na európsky trh, pri celkovej dĺžke prepravnej siete 2270 km. Spoločnosť zabezpečuje prevádzku a údržbu kompresorových staníc a líniových častí prepravných plynovodov prostredníctvom štyroch oblastí (Veľké Kapušany, Jablonov nad Turňou, Veľké Zlievce a Ivánka pri Nitre). Prepravný systém riadi plynárenský dispečing.

SPP–distribúcia je prevádzkovateľom a vlastníkom distribučnej siete - plynovodov v SR, vrátane technologických objektov – regulačných staníc zemného plynu a centrálného plynárenského dispečingu. SR je v rámci plynifikácie na druhom mieste v porovnaní s ostatnými členskými štátmi EÚ. V pôsobnosti SPP-distribúcia je aj predaj distribučných kapacít, rozvoj, prevádzka a údržba plynárenských sietí. SPP-distribúcia zabezpečuje distribúciu zemného plynu od prepravných sietí cez rozvodné plynárenské zariadenie na vymedzenom území SR až k svojim zákazníkom, zabezpečuje aj pripojenie k distribučnej sieti a odpočty spotreby zemného plynu.

Obidve dcérske spoločnosti SPP podliehajú samostatnému účtovnému auditu. V organizačnej štruktúre SPP zostáva divízia, ktorá sa venuje obchodu s plynom a dodávke plynu.

V regiónoch Slovenska v roku 2008 pôsobilo 45 samostatných lokálnych distribučných spoločností. Počet zákazníkov jednotlivých lokálnych distribučných spoločností neprekračuje 100 000.

Odčlenenie spoločností prevádzkujúcich sieť od obchodu a dodávky dominantného dodávateľa zemného plynu sa pozitívne prejavil v súvislosti transparentnosti trhu s plynom a prispieva k zvýšeniu konkurenčného prostredia v oblasti dodávok plynu ale na druhej strane je nutné zdôrazniť aj negatívne sprievodné javy uvedeného odčlenenia, konkrétne v súvislosti s aplikáciou zmlúv o poskytnutí služieb, tzv. „Service level agreement“ medzi pôvodne integrovanými subjektmi. Zmluvy uzatvorené medzi odčlenenými spoločnosťami prispievajú k zvyšovaniu prevádzkových nákladov jednotlivých dcérskych spoločností, predstavujú značné riziko predražovania poskytovaných služieb, realizácii opráv a investícií. Uvedený jav v konečnom dôsledku prispieva k zvyšovaniu cien.

4.2 Otázky hospodárskej súťaže

4.2.1 Opis veľkoobchodného trhu

V SR pôsobí jediná spoločnosť - SPP, ktorá má na trhu podiel vyšší ako 5%. Spoločnosti, ktoré vlastní podiel na dostupnej kapacite plynu sú SPP a NAFTA a.s. (ďalej len „NAFTA“) Zahrančné spoločnosti sú na slovenskom trhu aktívne prostredníctvom majetkovej účasti v podniku SPP, kde spoločnosť Slovak Gas Holding, B.V. (tvorená spoločnosťami E.ON Ruhrgas a Gaz de France) vlastní 49 % akcií.

Eustream je prevádzkovateľom prepravnej siete a zameriava sa na aktivity súvisiace s prepravou plynu. Je 100 % dcérskou spoločnosťou SPP

SPP–distribúcia je prevádzkovateľom najväčšej distribučnej siete na Slovenku. Je taktiež 100 % dcérskou spoločnosťou SPP.

V podniku NAFTA, ktorá vlastní a prevádzkuje podzemné zásobníky plynu a vykonáva ťažbu plynu, je nasledovná akcionárska štruktúra – SPP 56,15 %, E.ON Ruhrgas 40,45 %, ostatní akcionári 3,40 %.

Akcionárska štruktúra spoločnosti POZAGAS a. s., ktorá vlastní a prevádzkuje podzemný zásobník plynu – SPP 35 %, NAFTA - 35 % a Gaz de France - 30 %.

Spotreba zemného plynu v SR v roku 2008 bola na úrovni 5,9 mld. m³. V segmente veľkoodberateľov prišlo k nárastu o 3,6 %, spotreba maloodberateľov sa znížila o 2,4 %. Pri domácnostiach bola spotreba vyššia o 6,5 % oproti roku 2007. Na zmeny v spotrebe v jednotlivých segmentoch vplývali predovšetkým charakter počasia v zimných mesiacoch (oproti ostatným rokom bolo chladnejšie), uskutočňované úsporné opatrenia ako aj modernizácia technologických zariadení. V segmente domácností je stále možné pozorovať hľadanie alternatív voči zemnému plynu. Hlavnou príčinou aj naďalej zostáva cena zemného plynu pre túto kategóriu odberateľov, ktorá zvyhodňuje iné palivá ako sú napr. uhlie či drevo. S prihliadnutím na ostatný vývoj cien na svetovom trhu s energiami je možné predpokladať, že ceny zemného plynu v roku 2009 by mohli zostať na súčasnej úrovni resp. mierne poklesnúť.

Zhruba 98 % domácej spotreby plynu je importovaných. Dodávka zemného plynu pre potreby SR je zabezpečená na základe dlhodobej zmluvy medzi spoločnosťou Eustream a ruskou spoločnosťou Gazprom Export ako hlavným dodávateľom zemného plynu pre potreby slovenského trhu, ktorá bola podpísaná v novembri 2008 s platnosťou od 1. januára 2009 na obdobie 20 rokov.

V oblasti uskladňovania zemného plynu na území Slovenskej republiky uskladňovaciu kapacitu ponúkajú dvaja prevádzkovatelia zásobníkov zemného plynu, a to NAFTA a POZAGAS. Služby zásobníkov využíva SPP, a. s. a zahraničné spoločnosti z Rakúska, Nemecka, Českej republiky a Francúzska. Skladovanie a ťažba zemného plynu zo zásobníkov prebiehala počas roku 2008 bez problémov. V roku 2008 sa uskutočňovalo aj obchodovanie na sekundárnom trhu., v rámci ktorého sa uskutočnil predaj nevyužívanej uskladňovacej kapacity, ako aj predaj zemného plynu. Obchodovanie s uskladňovacou kapacitou v rámci sekundárneho trhu môže viesť v prípade výpadku importovaného plynu k potenciálnym problémom so zabezpečením dodávok plynu na domácom trhu.

Import plynu z Ruskej federácie bol v roku 2008 na úrovni 76,2 mld. m³, export zo Slovenska predstavoval 69,1 mld. m³. Slovenskou prepravnou sieťou bolo v roku 2008 prepravených celkovo 76,2 mld. m³ plynu. Spoločnosť Eustream v roku 2008 zaznamenala rozšírenie zmluvného portfólia – v počte používateľov siete, ako aj v počte podpísaných zmlúv. Zvýšenie podielu na celkovej kontrahovanej prepravnej kapacite bolo zaznamenané najmä pri krátkodobých prepravných zmluvách.

Domáca ťažba zemného plynu v roku 2008 bola na úrovni 102 mil. m³. V dlhodobom horizonte je možné predpokladať pokračovanie ťažby zemného plynu zo súčasných zdrojov s klesajúcim trendom. Prípadné zmeny do tohto trendu môžu priniesť len novoobjavené ložiská – ťažené objemy však budú závisieť od rozsahu, charakteru a lokalizácie prípadných nových ložísk.

SR predstavuje národný trh s plynom. Vzájomné prepojenie prepravných sietí existuje s Ukrajinou, Českou republikou a Rakúskom. Slovenská prepravná sieť je významnou súčasťou európskej plynárenskej siete a predstavuje významnú, spoľahlivú a bezpečnú prepravnú cestu, ktorou sa ruský zemný plyn prepravuje do štátov strednej a západnej Európy.

SR využíva tiež zásobník, ktorý je situovaný na území ČR (Dolní Bojanovice) a je priamo napojený na plynárenskú sústavu SR. Zároveň obe spoločnosti prevádzkujúce podzemné zásobníky plynu na území SR uskladňujú zemný plyn pre viacero spoločností zo zahraničia.

4.2.2. Opis maloobchodného trhu

SPP bol v roku 2008 naďalej dominantným dodávateľom plynu na území SR a pokrýval všetky segmenty trhu, či už ide o odberateľov plynu v domácnosti, malé a stredné podniky, či veľké priemyselné podniky. Táto skutočnosť zatiaľ pretrváva aj napriek možnostiam, ktoré podnikateľským subjektom vytvára legislatíva a skutočnosť, že zmenou legislatívnych podmienok dochádza k postupnému miernemu rastu spoločností poskytujúcich služby v oblasti plynárenstva. Ide predovšetkým o nárast lokálnych dodávateľských a distribučných spoločností. Celkový počet lokálnych spoločností, ktoré sa na základe udelenej licencie zaoberajú okrem iných činností aj dodávkou a distribúciou zemného plynu v SR, bol v roku 2008 približne 30.

Úrad, v súlade s pôsobnosťou vymedzenou v zákone o regulácii, riešil v roku 2008 podnety a sťažnosti v nasledovnom členení

- 3 súvisiace s uplatňovaním cien za dodávku plynu
- 3 súvisiace s meraním
- 1 súvisiaci s účtovaním dodávky plynu
- 2 súvisiace s problémami s technickými parametrami dodávky
- 1 súvisiaci s problémami s dodávkou vo vzťahu k platbám
- 7 iných.

Všetky sťažnosti a podnety boli vybavené stanoviskom úradu, pričom v 3 prípadoch bolo potrebné pre ich vybavenie vykonať kontrolu v regulovaných subjektoch.

4.2.3 Opatrenia na predchádzanie zneužívania dominantného postavenia

Proces liberalizácie trhu vstúpil rokom 2008 do etapy, kedy sa očakávala postupná zmena samotnej štruktúry trhu z hľadiska počtu a postavenia jeho účastníkov. Slovenský trh je zatiaľ charakteristický historicky dominantným postavením jedného dodávateľa plynu. V súčasnosti predstavujú domácnosti 95,1% oprávnených odberateľov plynu na Slovensku. Konkurenčným možnostiam a podmienkam pre vstup nových hráčov dávajú legislatívne podmienky zakotvené v primárnej energetickej legislatíve ako aj v úradom vytvorenej sekundárnej legislatíve. Proces liberalizácie trhu je úzko spojený s flexibilitou sietí a jej prevádzkovateľov a primeranou diverzifikáciou štruktúry plynovodnej siete, čo je súčasťou aj podmienkou otvárania sa trhu.

Novela zákona o regulácii, ktorá je účinná od 1. apríla 2008, posilnila právomoci úradu pri cenovej regulácii. Cieľom tejto zmeny bolo dôsledné overovanie vynaložených nákladov pri výkone regulovanej činnosti z hľadiska ich primeranosti. Vyhláška úradu o spôsobe vedenia oddelenej evidencie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, o spôsobe vedenia oddelenej evidencie nákladov, výnosov, aktív a pasív a predkladaní výstupov z oddelenej evidencie s účinnosťou od 1.1.2009, má taktiež za cieľ zabránenie vzniku diskriminácie a krízových dotácií medzi jednotlivými činnosťami u prevádzkovateľov siete, ktorí okrem regulovaných činností vykonávajú aj iné činnosti.

Podmienky pre optimálne fungovanie trhu s elektrinou a plynom, ktoré úrad vytvoril, poskytujú široké možnosti uplatnenia ako pre existujúce subjekty, tak i pre subjekty snažiace sa ešte len etablovať na trhu. Možnosti, ktoré im poskytujú pravidlá pre fungovanie trhu s elektrinou a plynom

nie sú v súčasnosti z ich strany dostatočne využívané. Pravidlá pre fungovanie trhu s plynom poskytujú dostatočný priestor pre nediskriminačnú a transparentnú súťaž všetkých subjektov na trhu.

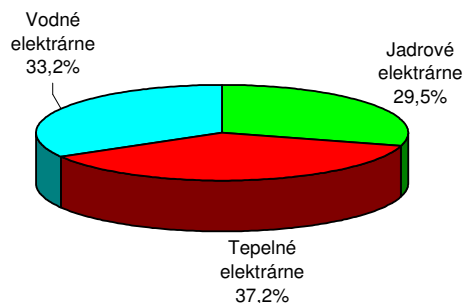
5. Bezpečnosť dodávok

5.1 Elektroenergetika

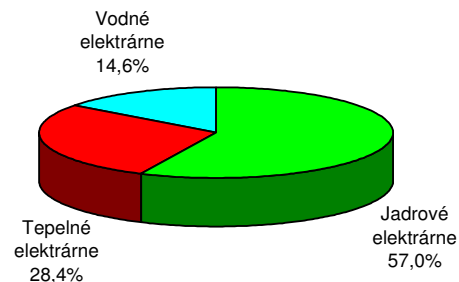
Inštalovaný výkon Slovenska v roku 2008 bol 7 453 MW. Ročné maximálne zaťaženie 2008 dosiahlo hodnotu 4 342 MW.

Výkonová štruktúra výrobnjej základne bola rovnomerne rozdelená medzi jadrové, tepelné a vodné elektrárne. Ku 31.12.2008 bol odstavený aj 2.blok JE EBO V1 o výkone 440 MW. Celková výroba elektriny na Slovensku dosiahla hodnotu 29 309 GWh, z toho 57 % sa na výrobe podieľali jadrové elektrárne, 28,4 % tepelné elektrárne a 15,6 % bolo vyrobených vo vodných elektrárnach. Oproti roku 2007 vzrástla výroba elektriny o 1402 GWh, čo predstavuje 5 % nárast výroby. Bolo to spôsobené značným zvýšením výroby v jadrových elektrárnach oproti roku 2007.

Obr. č. 1 Inštalovaný výkon SR - 2008

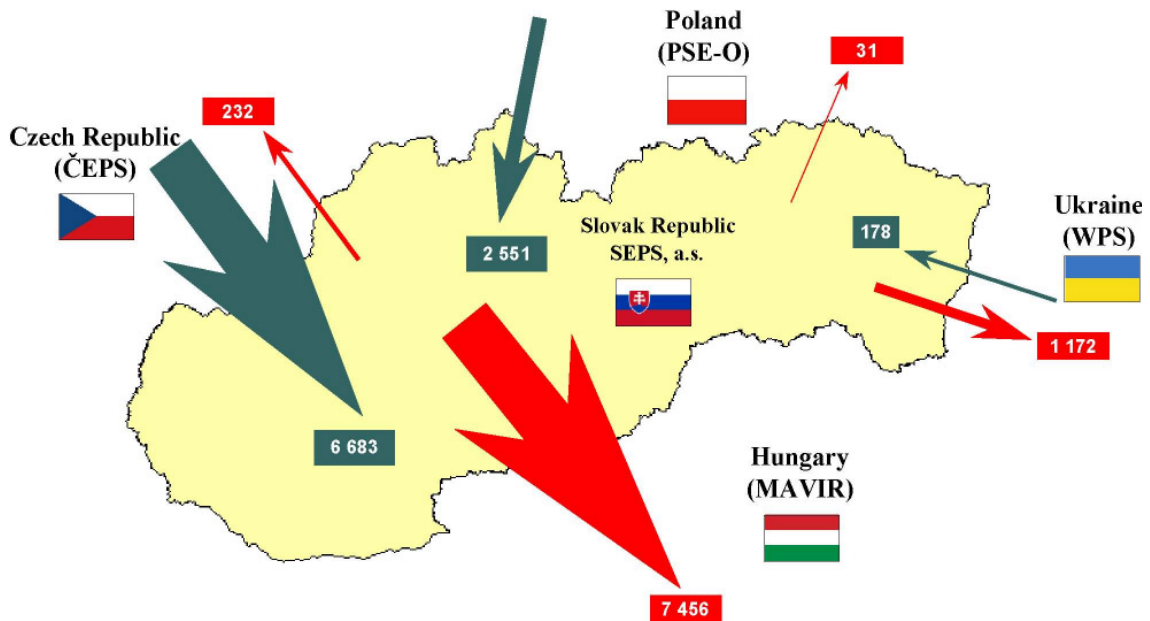

Obr. č.2 Výroba elektriny SR – 2008

Zdroj: MH SR

Celkové saldo zahraničných výmen bolo v roku 2008 vo výške 521 GWh v prospech importu. Dovozné saldo elektriny v roku 2008 predstavovalo 1,7 % z celkovej spotreby Slovenska. Bilancia cezhraničných výmen elektriny v ES SR v roku 2008 je znázornená na obrázku č. 3:

Zdroj: SEPS

Prevádzka ES SR v roku 2008 bola spoľahlivá, pričom všetky rozhodujúce kritéria a odporúčania UCTE v primárnej a sekundárnej regulácii, v riadení napätia a regulácii cezhraničného salda boli splnené.

Dovolená odchýlka salda predstavovala iba 0,3 % z celkového ročného hodinového časového fondu. V porovnaní s rokom 2007 ide o zlepšenie tohto ukazovateľa o 0,71 %.

V roku 2008 došlo vplyvom výpadkov na zariadeniach VVN k obmedzeniu dodávok elektriny vo výške 505 MWh. V porovnaní s rokom 2007 sa zvýšilo obmedzenie dodávok odberateľom o 199 MWh.

Hlavnými investičnými akciami v ročnom investičnom pláne 2008 bola realizácia súboru stavieb vedenie 2x400 kV Lemešany - Moldava, v rámci ktorého sa realizuje aj výstavba spínacej stanice v Košiciach, rekonštrukcia rozvodne 400 kV v Lemešanoch a rozšírenie rozvodne v Moldave. Realizáciou týchto stavieb sa významne sa zvýši bezpečnosť a spoľahlivosť ES v celom regióne východného Slovenska.

V roku 2008 naďalej pokračovali práce na rekonštrukcii rozvodne 400 kV Križovany, vyvolanej odstavením dvoch blokov jadrovej elektrárne V1 v Jaslovských Bohuniciach. V rámci tohto projektu bola vybudovaná priama transformácia 400/110 kV, kompenzačné tlmivky, vlastná spotreba a automatizovaný systém riadenia.

V uvedenom období bolo zaevidovaných 12 poruchových vypnutí zariadení prenosovej sústavy, z toho 10 bolo typu bez porušenia zariadenia a 2 typu s porušením zariadenia. K poškodeniu zariadení došlo vplyvom poveternostných podmienok. Merná poruchovosť uvedeného typu s poškodením zariadenia na 100 km vedenia dosiahla hodnotu 0,073, pričom nebola prekročená plánovaná merná poruchovosť 0,254 poruchy na 100 km vedenia.

Pokračovala aj príprava a realizácia diaľkového riadenia elektrických staníc, informačných a telekomunikačných systémov s cieľom zabezpečiť spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku ES SR.

Vývoj spotreby elektriny

Celková spotreba elektriny Slovenska v roku 2008 bola 29 830 GWh a v porovnaní s rokom 2007 zaznamenala nárast o 198 GWh. Za posledných 5 rokov t.j. od roku 2003 do roku 2008 vzrástla celková spotreba elektriny Slovenska priemerne ročne o 0,6%, pri priemernom 7,0% ročnom raste HDP. Predchádzajúci netypický stav vývoja spotreby elektriny voči HDP na Slovensku možno čiastočne pripísať pomerne rýchlemu rastu energeticky menej náročných odvetví a znižovaniu energetickej náročnosti. V roku 2008 bol oproti roku 2007 nárast celkovej spotreby elektriny v SR 0,7%., ale v poslednom štvrtroku 2008 sa už začali prejavovať dopady hospodárskej krízy na výkonnosť ekonomiky SR a spotreba elektriny postupne klesala.

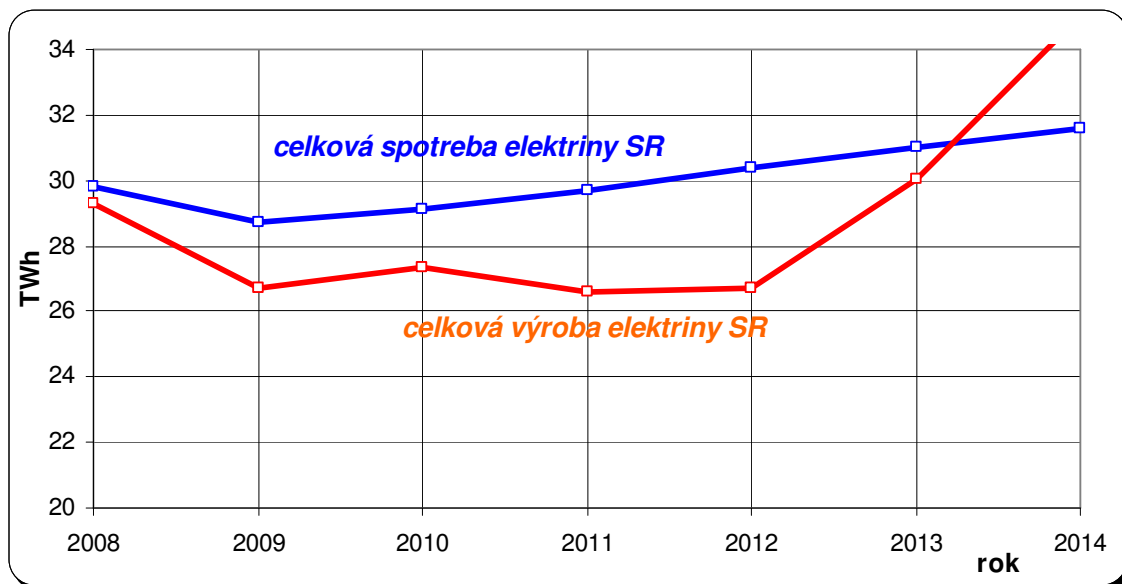
Výroba elektriny

Najväčší vplyv na výrobu elektriny SR malo odstavenie 2. bloku JE V1 ku 31.12.2008, čo znamenalo ďalšie zníženie inštalovaného výkonu sústavy o 440 MW a výroby o cca 2900 až 3000 GWh. Odstavenie JE V1 má okrem zníženia dodávky silovej elektriny vplyv aj na disponibilitu podporných služieb a prevádzku prenosovej sústavy. Predpokladaná potreba vysokých dovozov elektriny sa znížila v dôsledku hospodárskej krízy a tým vyvolaného nižšieho zaťaženia ES. Odstavenie EBO V1 vyvoláva potrebu vyšších dodávok elektriny z dovozu v rozsahu 200 až 400 MW v rokoch 2010 až 2012.

Uvedené údaje zohľadňujú rast spotreby elektriny a potrebu nahradenia výkonu a výroby z odstavených výrobných zariadení. Rozhodujúca váha zabezpečenia chýbajúcej elektriny do roku 2013 bude na jej obstaraní z dovozu.

V súčasnosti sú, z hľadiska rozostavanosti stavieb, najreálnejšími novými veľkými elektrárenskými kapacitami PPC Malženice a dostavba EMO 3 a 4. Po uvedení týchto zdrojov do prevádzky sa dosiahne mierne prebytková bilancia elektriny SR. Najnepriaznivejším obdobím z hľadiska zásobovania Slovenska elektrinou budú roky 2009 až 2012. Realizácia ďalších pripravovaných väčších zdrojov elektriny sa predpokladá až po roku 2014. Bilancia vývoja je naznačená v nasledovnom obrázku.

Obr. č.4 Bilancia vývoja celkovej výroby a spotreby elektriny SR za roky 2008 – 2014

Zdroj: SEPS

Podporné služby

Odstavením 4 blokov 110 MW v EVO Vojany ku 31.12.2006 a už odstaveného 1.bloku EBO V1 prišlo v sústave ku zníženiu disponibility podporných služieb. K ďalšiemu zníženiu disponibility podporných služieb došlo po odstavení 2. bloku JE V1 ku 31.12.2008 . U primárnej regulácie PRV+/- sa znížila disponibilita zdrojov poskytujúcich túto službu o 12 MW, u terciárnej regulácie kladnej TRV 30 min+ o 40 MW a zápornej TRV 30 min- o 40 MW. Zdroj sa zúčastňoval aj na regulácii napätia v uzle prenosovej sústavy Križovany.

Napriek odstaveniu významnej časti zdrojov je v sústave ešte dostatok zdrojov, ktoré umožnia zabezpečenie sústavy podpornými službami v období maximálneho zaťaženia. Mierne horšia situácia bude v letnom období, kde sa ukazuje nedostatočné zabezpečenie podpornými službami. V lete môže nedostatok točivých rezerv presiahnuť 10%. V poslednom období prichádza ale ku poskytovaniu podporných služieb z viacerých menších tepelných elektrární (patriacich do kategórie verejných teplární), prípadne závodných elektrární. Ide o plnenie jedného z opatrení zo schválenej Stratégie energetickej bezpečnosti (ďalej len „SEB“), súvisiacich s poskytovaním podporných služieb. Disponibilita zdrojov poskytujúcich podporné služby sa týmto v priebehu roka 2008, v porovnaní s predchádzajúcim obdobím, zlepšila.

Primárnu a sekundárnu reguláciu nie je možné za súčasného stavu zabezpečiť dovozom zo zahraničia, preto je nutné riešiť ich pokrytie domácimi zdrojmi. U terciárnych regulácii je alternatívou jej obstaranie dovozom. V regulačnej oblasti Slovensko sa pre uvedený účel t.j. TRV30min+ využíva aj regulácia na strane spotreby elektriny. Mimoriadne prevádzkové stavy dané extrémnymi poveternostnými podmienkami môžu ohroziť zabezpečenosť sústavy podpornými službami z dôvodu ovplyvnenia zdrojovej základne v regulačnej oblasti. Sú to napr. vysoké hladiny vodných tokov (nasadený veľký vynútený neregulovaný výkon), veľké mrazy (zamrzanie paliva a zníženie výkonu v parných elektrárnach), veľký vietor a vysoká výroba vo veterných elektrárnach (potreba väčšieho množstva podporných služieb), vysoká teplota (obmedzenie chladenia v parných elektrárnach a zníženie dodávaného výkonu mimo hranice regulačných možností) a tiež prípadné nedodanie plynu do SR.

Obnoviteľné zdroje, okrem veľkých vodných elektrární a zdrojov na báze biomasy, budú vyžadovať dodatočné nároky na regulačné výkony. V prípade výrazných prírastkov výroby elektriny z veterných elektrární a z fotovoltaiických zdrojov by sa situácia so zabezpečením podporných služieb zhoršila a požiadavky na podporné služby by sa výrazne zvýšili.

Odstavovaním výrobných kapacít v elektrizačnej sústave klesá aj dostupnosť jednotlivých druhov podporných služieb. Výstavba nových výrobných kapacít je na trhovom základe a súlad s odstavovaním dožitých alebo environmentálne neprijateľných kapacít nie je kontinuálny. Dôsledkom je existencia úzkych miest pri poskytovaní podporných služieb a udržiavaní spoľahlivosti dodržania vyrovnanej bilancie sústavy a tým aj spoľahlivosti zásobovania.

Perspektívy zabezpečenia dodávok elektriny na obdobie 5 až 15 rokov

Jedným s cieľov energetickej politiky SR je zabezpečenie dostatočného množstva elektriny na pokrytie všetkých potrieb spojených s rastom životnej úrovne

Priemerný ročný rast spotreby elektriny do roku 2025 sa očakáva v rozmedzí 0,6 až 2,0 %. V referenčnom scenári s priemerným ročným rastom 1,3 % to, v porovnaní s rokom 2008, predstavuje nárast o 7,1 TWh, čo predstavuje 23,8 % spotreby elektriny v roku 2008.

Ďalším cieľom energetickej politiky je dosiahnuť vyrovnanú bilanciu tuzemskej spotreby a výroby elektriny do roku 2013. K tomuto stavu by bolo možné dospieť za predpokladu, že bude navyše k dispozícii elektrina vyrobená v blokoch 3 a 4 EMO a v nových obnoviteľných zdrojoch, v súlade s koncepciou ich využívania.

Zabezpečenie prírastkov spotreby a náhrady dožitých kapacít bude riešené tak, aby dochádzalo k primeranému a vyváženému rozvoju nových kapacít. U tepelných elektrární je avizované, že väčší dôraz bude kladený na rozvoj nových uhoľných elektrární a kogeneračnej výroby, ako náhrada vyradovanej kapacity v EVO a ENO.

Výstavba veľkých vodných elektrární sa v súčasnosti nerealizuje v dôsledku vysokej ekonomickej náročnosti a určitých regionálnych obmedzení. Dlhodobou boli študijne a projekčne pripravované veľké vodné elektrárne ako Sereď 52 MW a energetické využitie Váhu v úseku medzi VD Žilina a VD Lipovec 28 MW. Významným impulzom pre ich realizáciu by bolo poskytnutie minimálne rovnakých ekonomických podmienok ako pre malé vodné elektrárne, lebo svojou výrobou môžu výraznejšie prispieť k ekologizácii výroby elektriny a energetickej bezpečnosti.

Prognózovaný vysoký nárast využívania veterných a solárnych zdrojov pre výrobu elektriny prinesie problémy s riadením ES vzhľadom k tomu, že ich disponibilita sa nedá predvídať a spôsobuje veľké kolísanie výkonu. K riešeniu tohto problému by mohla čiastočne prispieť nová prečerpávací vodná elektrárň Ipeľ 600 MW, ktorá by podľa zámerov mala byť schopná akumulovať energiu z nárazovej výroby a poskytnúť ju v čase špičkovej záťaže ES. Vybudovanie tejto elektrárne však bude závisieť od mnohých faktorov, a aj pri krajnom optimizme jej prínosy nemožno očakávať skôr ako o 10 - 15 rokov.

Vyrovnanú bilanciu spotreby podľa novej prognózy a výroby elektriny bude možné dosiahnuť pri existencii nasledovných elektrárenských výkonov:

Tabuľka č 1. Kumulatívne prírastky výkonov pre zabezpečenie referenčnej spotreby elektriny do roku 2025

Rok		2015	2020	2025
Jadrové elektrárne	MW	1180	1180	2320
Tepelné el. a kogenerácia	MW	440	450	780
Obnoviteľné zdroje	MW	700	1000	1400
Spolu	MW	2320	2630	4500

Zdroj: MH SR

Všetky plánované prírastky výkonov v jadrových elektrárnach do roku 2020 sú v stave rozostavanosti alebo čiastočne realizované.

Z klasických tepelných elektrární je rozostavaná PPC Malženice, pričom ďalšie kapacity na fosílna palivá budú, za účelom vyrovnanej bilancie, potrebné až po roku 2020.

Z uvedenej bilancie vyplýva, že pre dosiahnutie vyrovnanej spotreby a výroby pri referenčnom scenári prognózovanej spotreby a naplnení programu rozvoja kogeneračných a obnoviteľných zdrojov do roku 2020, výstavba ďalších zdrojov, okrem rozostavaných výkonov v elektrárnach EMO3,4 a PPC Malženice, nebude potrebná.

Prejavený záujem investorov o realizáciu fosílnych zdrojov v časovom rámci do roku 2015 je naznačený v tabuľke.

Tabuľka č. 2. Bilancia prejaveného záujmu o realizáciu el. výkonov na fosílna palivá

Položka	Región			Palivo		
	západ	stred	východ	plyn	uhlie	nafta
	MW	MW	MW	MW	MW	MW
Prejavený záujem investorov	1262	1420	3737	4503	1820	96
Celkom	6419			6419		

Zdroj: MH SR

Z bilancie prejaveneho záujmu investorov na realizáciu fosílnych zdrojov a bilancie potrieb nových výkonov vyplýva, že tieto výkony uvedené do prevádzky pred rokom 2020 budú zvyšovať kladné saldo medzištátnej výmeny elektriny a v prípade ich spustenia do prevádzky budú nevyhnutné investície do prenosovej sústavy v takom rozsahu, aby prebytky elektriny mohli byť vyvezené do zahraničia.

Rozvojové zámery prevádzkovateľa prenosovej sústavy

Prevádzková spoľahlivosť PS SR je zabezpečovaná vykonávaním potrebných a nevyhnutných údržbových a rekonštrukčných prác na zariadeniach PS SR. Z pohľadu budúcnosti sa udržiavanie a zvyšovanie prevádzkovej spoľahlivosti zabezpečuje plánovaním, postupnou prípravou a realizáciou jednotlivých investičných akcií, zohľadňujúcich nevyhnutný rozvoj PS SR z pohľadu fyzickej a morálnej opotrebovanosti zariadení SEPS a budúcich rozvojových zámerov súvisiacich s pripravovanou výstavbou nových výrobných zdrojov. Strategické smerovanie rozvoja a zvyšovania prevádzkovej bezpečnosti PS SR, výstavbou výlučne zariadení na úrovni 400 kV úzko súvisí s odstavením z prevádzky najmä JE V1 v Jaslovských Bohuniciach a ďalších blokov (EVO, ENO), ktorých výkon je vyvedený do prenosovej sústavy 220 kV.

Ďalšie faktory ovplyvňujúce postupný útlm 220kV sústavy:

- Sústava 220 kV je výrazne fyzicky staršia ako sústava 400 kV, čo sa prejavuje vo vyšších prevádzkových nákladoch (najmä z dôvodu údržby a opráv) a v jej nižšej prevádzkovej spoľahlivosti.
- Elektrické vedenia a stanice 220 kV sústavy neboli až na niektoré úpravy ďalej rozširované už od roku 1966 a v prevádzkyschopnom stave boli udržiavané minimálnou údržbou vedení a len nevyhnutnou výmenou niektorých prístrojov.
- Rekonštrukcie dôležitých 220 kV rozvodní, nové transformácie 220/110 kV a podstatnejšie opravy niektorých 220 kV vedení, s cieľom maximálneho využitia životnosti existujúcej 220 kV sústavy, boli vykonávané až od roku 1998 v nevyhnutnej miere pre zaistenie ich ďalšieho prevádzkovania do definitívneho odstavenia. V sústave sú vykonávané už len bežné a nevyhnutné opravy a údržby s predpokladom ukončenia prevádzky 220 kV sústavy postupne v rokoch 2013 až 2025.

Zoznam najdôležitejších predpokladaných investícií SEPS do roku 2014:

- Súbor stavieb Vedenie 2x400 kV Lemešany - Moldava (spínacia stanica 400 kV Košice)
- Súbor stavieb Vedenie 2x400 kV Gabčíkovo - Veľký Ďur a 400 kV spínacia stanica Gabčíkovo
- Súbor stavieb Transformácia 400/110 kV Medzibrod a relevantné nové vedenia 400 kV na jej pripojenie k sústave 400 kV
- Súbor stavieb Transformácia 400/110 kV Voľa
- Náhrada a zvyšovanie transformačného výkonu 400/110 kV v staniciach Bošáca, Levice

Zoznam najdôležitejších predpokladaných investícií SEPS od roku 2015 do roku 2019:

- Súbor stavieb Vedenie 2x400 kV V. Kapušany - Voľa - Lemešany
- Súbor stavieb Transformácia 400/110 kV Bystričany
- Súbor stavieb Pripojenie 400 kV vedenia V492 V. Ďur - H. Ždaňa do R400 kV Levice
- Výmena transformátorov v ES Liptovská Mara, Spišská Nová Ves, Poddunajské Biskupice a Stupava.

Situácia v oblasti plánovania výstavby cezhraničných vedení je významne ovplyvnená záujmami a prístupmi prevádzkovateľov prenosových sústav v susedných štátoch. V nedávnej minulosti bola

vyvinutá viacnásobná snaha SEPS o vybudovanie nových vedení 400 kV do Rakúska a Maďarska, avšak doposiaľ sa nepodarilo nájsť také riešenia, ktoré by boli akceptované aj relevantnými prevádzkovateľmi prenosových sústav v týchto štátoch. Momentálne je najviac rozpracovaná príprava medzištátneho vedenia 2x400 kV Gabčíkovo - Maďarsko/Rakúsko. Ide o variant realizácie prepojenia pripravovanej novej 400 kV spínacej stanice Gabčíkovo s R 400 kV Szombathely v Maďarsku jedným poťahom vedenia 2x400 kV a druhým poťahom realizácia prepojenia s R 400 kV Viedeň Süd - Ost. Tento variant je zatiaľ v štádiu diskusie na pracovnej úrovni a predpokladá sa, že v prípade uzatvorenia zmluvne záväzných trojstranných dohôd o výstavbe tohto vedenia, by sa realizácia začala najskôr v roku 2013, resp. 2014. Termín začiatku a ukončenia bude závisieť od viacerých faktorov, vrátane finančných možností SEPS, ktoré musia byť analyzované a dohodnuté v rámci prebiehajúcich rozhovorov. Z maďarskej strany je výstavba vyššie uvedeného vedenia zo spínacej stanice Gabčíkovo podmienená aj paralelnou výstavbou „Vedenia 400 kV R. Sobota - Maďarsko“. Je teda predpoklad, že pokiaľ dôjde k dohode, obidve vedenia by boli realizované takmer súčasne.

Zámerom slovenskej strany je tiež čo najrýchlejšie vybudovanie vedenia 2x400 kV Kapušany - Maďarsko. Príprava výstavby si však ešte vyžiada rad zložitých rokovaní s MAVIR. Na maďarskej strane v súčasnosti ešte nie je známe miesto zaústenia tohto vedenia do prenosovej sústavy.

Momentálne prebiehajú na pracovnej úrovni aj rokovania s poľským PSE Operátor o príprave nového vedenia 2 x 400 kV Varín - Byczyna medzi SR a Poľskom. Najmä na poľskej strane sú však viaceré environmentálne, sieťové, ale i finančné problémy, ktoré musia byť prijateľne vyriešené. Preto bude skúmaných viacero geografických i technických variantov. Ak dôjde k dohode, toto vedenie pripadá v úvahu začať stavať najskôr po roku 2015. Taktiež je zámerom slovenskej strany vybudovať čo najskôr zdvojenie existujúceho vedenia 1 x 400 kV Veľké Kapušany - Mukačevo medzi SR a Ukrajinou. Vedenie už nie je kapacitne postačujúce a vzhľadom na predpokladaný rozvoj východoslovenského regiónu, tu v blízkej budúcnosti môžu vzniknúť významné preťaženia. Tento zámer však doposiaľ nebol zladený s ukrajinskou stranou, ktorá má v tejto oblasti rozdielne priority.

Oblasť pripravovanej výstavby vedení na území SR, ktoré významne ovplyvnia cezhraničný prenos

V roku 2009 je plánované ukončiť stavbu „Vedenia 2x400 kV Moldava - Spínacia stanica Košice a v roku 2011 stavbu „Vedenie 2x400 kV Spínacia stanica Košice - Lemešany“, čím sa vytvorí prepojenie 400 kV Lemešany - Moldava. V roku 2014 je plánované ukončiť stavbu Vedenie 2x400 kV Veľký Ďúr - nová spínacia stanica 400 kV Gabčíkovo.

Projekty na posilnenie profilu SR-MR a SR-UA sú súčasťou projektov v programe TEN-E. Projekty sú v súlade s rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 1364/2006/ES, kde sú tieto projekty vedené v Prílohe III pod číslami 2.25 (vedenie 2x400 kV Sajóivánka - Rimavská Sobota), 2.26 (Moldava - Sajóivánka) a 4.32 (Veľké Kapušany - hranica s Ukrajinou). O budúcom posilňovaní cezhraničných spojení medzi uvedenými elektrizačnými sústavami sa priebežne rokuje s dotknutými zahraničnými prevádzkovateľmi prenosových sústav.

Rozhodnutie 1364/2006/ES obsahuje, okrem uvedených projektov na posilnenie cezhraničných prepojení, aj projekty zaoberajúce sa posilnením vnútornej časti PS SR. Sú to projekty 2x400 kV vedenie Gabčíkovo - Veľký Ďúr (projekt 3.77), pripojenie TR Medzibrod na napäťovú sústavu 400 kV (projekt 3.74), 2x400 kV vedenie Lemešany - Moldava (projekt 3.75) a 2x400 kV vedenie Lemešany - Voľa - V. Kapušany (projekt 3.76). Tieto investície majú za cieľ posilnenie PS SR na úrovni 400 kV, spoľahlivé vyvedenie výkonu z nových zdrojov elektriny a vytvorenie podmienok na pripojenie nových priemyselných odberateľov do PS SR, ale aj do distribučných sústav. Na spracovanie potrebných štúdií pre projekt 2x400 kV vedenie Lemešany - Voľa - V. Kapušany

(projekt 3.74) sa SEPS uchádzal v roku 2008 o udelenie finančného príspevku z rozpočtu TEN-E. Rozhodnutie o udelení/neudelení finančného príspevku bude známe počas roka 2009.

Podrobný zoznam a popis jednotlivých uvedených investičných akcií bude obsahovať dokument „Program rozvoja SEPS, na roky 2011-2020“, ktorý bude vydaný po schválení v predstavenstve spoločnosti v roku 2009. Realizácia týchto investícií na strane SEPS, však bude závisieť od rozhodnutí jednotlivých investorov o realizovaní/nerealizovaní svojich investičných zámerov v oblasti výstavby zdrojov elektriny.

5.2 Plynárenstvo

Spotreba zemného plynu v SR v roku 2008 bola na úrovni 5,9 mld. m³. V segmente veľkoodberateľov prišlo k nárastu o 3,6 %, spotreba maloodberateľov sa znížila o 2,4 %. Pri domácnostiach bola spotreba vyššia o 6,5 % oproti roku 2007.

Na zmeny v spotrebe v jednotlivých segmentoch vplývali predovšetkým charakter počasia v zimných mesiacoch (oproti ostatným rokom bolo chladnejšie), uskutočňované úsporné opatrenia ako aj modernizácia technologických zariadení.

V segmente domácností je stále možné pozorovať hľadanie alternatív voči zemnému plynu. Hlavnou príčinou aj naďalej zostáva cena zemného plynu pre túto kategóriu odberateľov, ktorá zvyhodňuje iné palivá ako sú napr. uhlie či drevo. S prihliadnutím na ostatný vývoj cien na svetovom trhu s energiami je možné predpokladať, že ceny zemného plynu v roku 2009 by mohli zostať na súčasnej úrovni resp. mierne poklesnúť. Zhruba 98 % domácej spotreby plynu je importovaných.

V dlhodobom horizonte je možné predpokladať pokračovanie domácej ťažby zemného plynu zo súčasných zdrojov avšak s klesajúcim trendom. Prípadné zmeny do tohto trendu môžu priniesť len novoobjavené ložiská – ťažené objemy však budú závisieť od rozsahu, charakteru a lokalizácie prípadných nových ložísk.

V období najbližších 3 až 5 rokov je možné predpokladať mierny rast spotreby v súvislosti s novými zdrojmi na výrobu elektriny a tepla z plynu, vzhľadom k tomu, že v zmysle energetickej legislatívy sú vydané autorizácie zariadení na výrobu elektriny a tepla, resp. osvedčenia na výstavbu energetických zariadení, prípadne podnikateľské subjekty zverejnili svoje zámery v tejto oblasti. Ďalším faktormi, ktoré budú vplývať na úroveň spotreby je možné uviesť priemernú ročnú teplotu a pokračovanie realizácie úsporných opatrení vrátane zatepl'ovania budov.

Predpoklad spotreby zemného plynu v SR na najbližšie 3 roky ilustruje tabuľka.

Tab. č.3 Predpoklad spotreby zemného plynu na obdobie najbližších 3 rokov a výhľad pre rok 2018

Spotreba [mld. m ³]	2009	2010	2011
Domácnosti a maloodber	1,8	1,7	1,8
Priemysel	2,5	2,7	2,7
Výroba elektriny a tepla	1,8	1,8	1,9
Spolu	6,1	6,2	6,4

Zdroj: MH SR

Plynárenská sústava SR je tvorená prepravnou sieťou, distribučnými sieťami a podzemnými zásobníkmi zemného plynu. Tieto zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní bezpečnosti dodávky plynu. Plynárenská sústava SR je vzájomne prepojená so sústavami susedných krajín konkrétne Ukrajinou, Českou republikou a Rakúskom. V blízkosti slovensko-rakúskej hranice sa

nachádza aj významný plynárenský uzol Baumgarten, ktorý je križovatkou viacerých prepravných sietí (Rakúsko, Nemecko, Taliansko, Slovinsko a Maďarsko) a je aj predpokladaným konečným bodom plánovaného plynovodu Nabucco, ako aj tzv. severnej vetvy v rámci projektu plynovodu South Stream.

V sledovanom období neboli v prevádzke *prepravnej siete* zaznamenané žiadne výpadky, ktoré by mali vplyv na dodávku zemného plynu pre odberateľov v SR či pre spoločnosti, ktoré zemný plyn cez územie SR prepravujú do ďalších krajín. Požiadavky odberateľov boli uspokojované v plnom rozsahu a odber uskutočňovaný v súlade s množstvami dohodnutými v zmluvách o dodávke plynu. Počas plynovej krízy bola prevádzka prepravnej siete obmedzená resp. pre zachovanie jej prevádzkyschopnosti boli uzatvorené prepojenia s ukrajinskou, českou a rakúskou prepravnou sieťou.

S cieľom zabezpečiť integritu, spoľahlivosť a bezpečnosť prepravnej siete SR prevádzkovateľ prepravnej siete spoločnosť Eustream vykonáva inšpekcie, preventívne opravy a údržbu plynárenských zariadení podľa stanovených kritérií. Údržba bola vykonávaná na základe výsledkov diagnostických prác na úrovni kompresorových staníc ako aj na líniovej časti siete v kvalite zodpovedajúcej európskym štandardom. Taktiež sa realizovalo odstraňovanie nedostatkov zistených vonkajšou a vnútornou inšpekciou plynovodov opravami alebo rekonštrukciami plynárenských zariadení. Prevádzkovateľ prepravnej siete plánuje realizovať opravné práce v rozsahu potrebnom pre bezproblémovú prevádzkyschopnosť prepravnej siete.

V nadväznosti na analýzu situácie počas plynovej krízy prebiehajú intenzívne rokovania medzi slovenským a maďarským prevádzkovateľom prepravnej siete o možnosti vzájomného prepojenia. Projekt prepojenia (Veľký Krtíš – Vecsés) je zahrnutý aj v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovuje program na podporu oživenia hospodárstva udelením finančnej pomoci Spoločenstva na projekty v oblasti energetiky.

V prevádzke *distribučných sietí* nebola zaznamenaná havarijná udalosť, ktorá mala vplyv na dodávku zemného plynu pre malú skupinu odberateľov v SR.

Počas sledovaného obdobia sa vyskytlo len niekoľko krátkodobých a časovo obmedzených (niekoľko hodín) úzko lokálnych výpadkov v dodávke plynu spôsobených nutnosťou prerušiť dodávku z bezpečnostných dôvodov.

V rámci distribučnej siete prevádzkovateľa SPP-distribúcia tvorenej komplexom plynárenských rozvodných zariadení, ktoré zahŕňujú potrubný plynárenský systém a technologické zariadenia sa vykonávali inšpekcie, preventívne opravy a údržba plynárenských zariadení podľa stanovených kritérií, ktoré prispievali k zabezpečeniu jej integrity, spoľahlivosti a bezpečnosti. Realizovalo sa odstraňovanie chýb zistených vonkajšou a vnútornou inšpekciou plynovodov opravami alebo rekonštrukciami plynárenských zariadení.

Údržba distribučnej siete SPP-distribúcia je zabezpečovaná v súlade s platnou legislatívou, príslušnými normami, internými riadiacimi aktmi spoločnosti, technickými pravidlami plynu (TPP), ako aj sprievodnou dokumentáciou výrobcov jednotlivých komponentov.

SPP-distribúcia plánuje svoju distribučnú sieť v najbližšom období rozširovať len v minimálnom rozsahu. V období najbližších troch rokov sa predpokladá rozšírenie v dĺžke približne 214 km, pričom plánované rozšírenie kapacity distribučnej siete je na úrovni cca 50 mil. m³ ročne.

Plynofikovaných bolo 2 230 obcí z celkového počtu 2 891 obcí v SR, predstavuje to 94% všetkých obyvateľov Slovenska.

SR disponuje *podzemnými zásobníkmi plynu*, ktoré sú situované v juhozápadnej časti krajiny a zohrávajú významnú úlohu pri vyrovnávaní nerovnomernosti dodávok a odberov plynu, ako aj

v prípade špičkových odberov. V súčasnosti ich prevádzkovatelia poskytujú služby uskladňovania zemného plynu aj pre viaceré zahraničné plynárenské spoločnosti.

Celková kapacita zásobníkov na území SR je 2,75 mld. m³, pričom maximálny denný ťažobný výkon je cca 34 mil. m³, maximálny denný pevný vŕačný výkon je cca 29 mil. m³. Prevádzkovateľmi zásobníkov na Slovensku sú spoločnosti NAFTA a.s., Gbely a POZAGAS a.s., Malacky.

Pre potreby SR je využívaný aj podzemný zásobník situovaný na území ČR (Dolní Bojanovice) s kapacitou 0,57 mld. m³, ktorý je prevádzkovaný spoločnosťou SPP Bohemia a.s., Praha. Tento zásobník je napojený na slovenskú plynárenskú sieť a je nezávislý od spojovacích technológií využívaných spoločnosťami POZAGAS a.s. a NAFTA a.s. Zásobník Dolní Bojanovice zároveň ponúka možnosti dodatočného zabezpečenia bezpečnosti dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti.

V druhej polovici roka 2008 neboli zaznamenané žiadne závažné poruchy, ktoré by mali vplyv na prevádzku zásobníkov.

Spoločnosť POZAGAS a.s. na obdobie najbližších 3 rokov plánuje rozšírenie kapacity zásobníka o cca 0,07 mld. m³ (na prerušiteľnej báze), spoločnosť NAFTA plánuje v období 3 rokov rozšírenie kapacity zásobníkov o cca 0,10 mld. m³.

Opatrenia na pokrytie špičkovej spotreby, riešenie výpadku v dodávke

Distribučnú sieť na vymedzenom území SR riadi „plynárenský dispečing“, ktorý je zodpovedný za operatívne riadenie distribučnej siete. Úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území SR na základe rozhodnutia MH SR plní dispečing prevádzkovateľa distribučnej siete spoločnosti SPP-distribúcia.

Predchádzanie vzniku a riešenie preťaženia prepravnej siete

Ak súčet požadovaných prepravných kapacít je vyšší ako technická kapacita pre príslušný vstupný bod alebo výstupný bod prepravnej siete, dochádza k preťaženiu prepravnej siete. Prevádzkovateľ prepravnej siete predchádza preťaženiu prepravnej siete:

- vyhodnocovaním žiadostí o prístup do prepravnej siete a následným obmedzením prístupu poskytovania prepravnej kapacity v prepravnej sieti v súlade s podmienkami prevádzkovateľa prepravnej siete,
- koordináciou pri zostavovaní plánu opráv a údržbárskych prác, kde sa zohľadňujú požiadavky užívateľov siete, pokiaľ ide o termín, trvanie a rozsah prác,
- nomináciou prepravy plynu v rámci dohodnutej a dostupnej prepravnej kapacity,
- možnosťou účastníka trhu s plynom poskytnúť svoju nevyužitú voľnú prepravnú kapacitu inému účastníkovi trhu s plynom.

Nedostatok voľnej prepravnej kapacity v prepravnej sieti rieši prevádzkovateľ prepravnej siete uzatvorením zmluvy o preprave plynu s prerušiteľnou prepravnou kapacitou s účastníkom trhu s plynom.

Predchádzanie vzniku a riešenie preťaženia distribučnej siete

Ak súčet požadovaných distribučných kapacít je vyšší ako technická kapacita distribučnej siete, dochádza k preťaženiu distribučnej siete.

Prevádzkovateľ distribučnej siete predchádza vzniku preťaženia distribučnej siete vyhodnocovaním žiadostí o prístup do distribučnej siete a následným obmedzením prístupu poskytovania distribučnej kapacity v distribučnej sieti v súlade s podmienkami prevádzkovateľa distribučnej siete, požiadavkami na predlžovanie existujúcich zmlúv o distribúcii plynu bez zvýšenia dohodnutej distribučnej kapacity a požiadavkami odberateľov plynu v domácnosti.

V prípade, že súčet požadovaných distribučných kapacít je vyšší ako technická kapacita distribučnej siete, prevádzkovateľ distribučnej siete vyzve účastníkov trhu s plynom na úpravu výšky nimi požadovanej kapacity v žiadosti o prístup do distribučnej siete. Ak súčet požadovaných distribučných kapacít v žiadostiach o prístup do distribučnej siete bude stále vyšší ako technická kapacita distribučnej siete, rozdelí prevádzkovateľ distribučnej siete zostávajúcu voľnú distribučnú kapacitu nediskriminačne v pomere veľkosti jednotlivých požiadaviek s tým, že ak požiadavka žiadateľa presahuje výšku zostávajúcej voľnej kapacity, je táto požiadavka pred rozdelením znížená na výšku zostávajúcej voľnej kapacity.

Riešenie stavov núdze

Stav núdze v energetike bol, na základe novely zákona o energetike, s účinnosťou od 1. apríla 2008 definovaný ako náhly nedostatok alebo hroziaci nedostatok jednotlivých druhov energie, ktorý môže spôsobiť významné zníženie alebo prerušenie dodávok energie alebo vyradenie energetických zariadení z činnosti alebo ohrozenie života a zdravia ľudí na vymedzenom území SR alebo na časti vymedzeného územia v dôsledku zákonom stanovených stavov, pričom môže ísť o mimoriadne udalosti, opatrenia štátnych orgánov počas hospodárskej mobilizácie, havárie na zariadeniach pre výrobu, prenos a distribúciu elektriny, aj mimo vymedzeného územia, havárie na zariadeniach pre výrobu, prepravu, uskladňovanie a distribúciu plynu, aj mimo vymedzeného územia, ohrozenie bezpečnosti a prevádzkovej spoľahlivosti ES, ohrozenie bezpečnosti a prevádzkovej spoľahlivosti plynárenskej siete, nedostatok zdrojov energie alebo teroristický čin.

Stav núdze na vymedzenom území SR alebo na časti vymedzeného územia, po posúdení dôsledkov definovaných zákonom, vyhlasuje a odvoláva prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území. Vyhlásenie a odvolanie stavu núdze bezodkladne oznamuje ministerstvu.

Ak je stav núdze vyhlásený, sú účastníci trhu povinní podieľať sa na odstránení príčin a dôsledkov stavov núdze a na obnove dodávok plynu.

Štandard bezpečnosti dodávok plynu pri stave núdze zabezpečujú dotknutí účastníci trhu s plynom prostredníctvom zásob plynu v zásobníkoch. Najviac 50 % objemu plynu potrebného na zabezpečenie štandardu bezpečnosti dodávok môžu zabezpečiť využitím cezhraničnej kapacity sietí zmluvne zabezpečenými výpomocnými dodávkami plynu disponibilnými pri stave núdze na vymedzenom území.

Prevádzkovateľ distribučnej siete, dodávateľ plynu a odberateľ plynu, ktorí si zabezpečujú dodávky plynu z územia Európskej únie alebo z územia tretích štátov, predkladajú ministerstvu každoročne do 28. februára návrh spôsobu zabezpečenia štandardu bezpečnosti dodávok plynu na nasledujúce obdobie od 1. novembra do 31. marca.

Ministerstvo, po prerokovaní predložených návrhov s úradom a prevádzkovateľom distribučnej siete, ktorý plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, rozhodne o spôsobe zabezpečenia štandardu bezpečnosti dodávok plynu.

Prevádzkovateľ distribučnej siete, dodávateľ plynu a odberateľ plynu, ktorí si zabezpečujú dodávky plynu z územia Európskej únie alebo z územia tretích štátov predkladajú ministerstvu každoročne do 31. augusta informácie o zabezpečení štandardu bezpečnosti dodávok plynu na nasledujúce obdobie od 1. novembra do 31. marca. Ak je zabezpečenie štandardu bezpečnosti dodávok plynu nedostatočné, ministerstvo uloží rozhodnutím opatrenia.

Ďalšími možnosťami ako prispieť k bezpečnosti dodávky je využívanie LNG, či diverzifikácia dodávok plynu (diverzifikácia dopravných ciest a diverzifikácia zdrojov). Diverzifikáciu (zdroje a prepravné cesty) realizuje na základe nových dlhodobých zmlúv o dodávke plynu so spoločnosťami E.ON Ruhrgas a GDF SUEZ najvýznamnejší slovenský dodávateľ SPP. V súčasnom období v SR nie je prevádzkované žiadne zariadenie LNG a ani v horizonte

najbližších 3 rokov sa s využívaním takýchto zariadení neuvažuje. Plánované prepojenie prepravných sietí Slovenska a Maďarska je však cestou, ktorá môže sprístupniť pre využívanie uvažovaný terminál Adria LNG v Jadranskom mori.

MH SR, v spolupráci s odbornou verejnosťou a so spoločnosťami podnikajúcimi v energetike, vypracovalo dokument Stratégia energetickej bezpečnosti. V časti venovanej zemnému plynu sú uvedené potenciálne možnosti diverzifikácie. Diverzifikácia zdrojov je v podmienkach SR obmedzená existujúcou infraštruktúrou. Isté obmedzené možnosti ponúka rakúsky plynárenský uzol Baumgarten. Ďalšiu alternatívu pre región predstavujú 2 plánované projekty plynovodov – Nabucco a – South Stream. Plynovod Nabucco by mal byť ukončený v Baumgartene, s ktorým už existuje vzájomné prepojenie a po realizácii technických úprav na zariadeniach prevádzkovateľov prepravných sietí v Rakúsku bude možné využívať reverzný tok.

Podpora projektu Nabucco je vyjadrená aj v rámci energetickej politiky SR, pričom je považovaný za jednu z významných možností pre diverzifikáciu dodávok. Podľa aktuálnych dostupných informácií za predpokladu úspešného priebehu všetkých potrebných činností súvisiacich s výstavbou je možné očakávať sprevádzkovanie plynovodu v roku 2015.

6. Všeobecný hospodársky záujem

6.1 Elektrina

Z dôvodu zabezpečenia bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky elektroenergetickej sústavy SR vláda SR dňa 4. mája 2005 prijala uznesenie č. 356 k návrhu využitia domáceho uhlia pri výrobe elektriny vo všeobecnom hospodárskom záujme a zabezpečení potrebného množstva domáceho uhlia na túto výrobu. Všeobecný hospodársky záujem je možné uplatniť pri dodržaní podielu vyrobenej elektriny z domáceho uhlia vo výške najviac 15 % na celkovej domácej spotrebe elektriny. Reálne vo vzťahu k domácej spotrebe elektriny tento podiel môže však byť maximálne do 8 %. Vláda SR zároveň uložila ministrovi hospodárstva úlohu uložiť vo všeobecnom hospodárskom záujme účastníkom trhu s elektrinou povinnosti pre zabezpečenie výroby elektriny z domáceho uhlia.

V súčasnosti je na využitie tohto energetického zdroja naviazaný dominantný výrobca elektriny, ktorý s využitím tepelných elektrární zabezpečuje aj poskytovanie podporných služieb, výrobu regulačnej elektriny, ako aj dodávku tepla pre centrálnu zásobovanie teplom. Analýza riadenia ES SR za 1. štvrtrok 2005 ukázala, že pri poskytovaní podporných služieb je potrebné nasadzovať do regulácie aj bloky tepelnej elektrárne ENO. Po odstavení jadrovej elektrárne V 1 Jaslovské Bohunice je pre zabezpečenie bezpečnosti a spoľahlivosti ES potreba spoľahlivej prevádzky tepelnej elektrárne ENO ešte výraznejšia.

Ložiská hnedého uhlia sú jediným významným a perspektívnym palivovým zdrojom na Slovensku. Domáce hnedé energetické uhlie spaľuje prevažne tepelná elektráreň ENO, prevádzkovaná spoločnosťou SE, ktorá bola vybudovaná práve vo väzbe na miestnu palivovú základňu. Spotreba hnedého uhlia elektrárne ENO sa v posledných rokoch pohybovala na úrovni 2400 kt uhlia. Podiel výroby elektriny z hnedého uhlia na celkovej výrobe v SR za roky 2006 až 2008 bol v rozmedzí 5,1 % až 5,7 %.

Rozhodnutiami vo všeobecnom hospodárskom záujme, ktoré vydalo MH SR dňa 28. augusta 2008, boli uložené tieto povinnosti:

- pre spoločnosť SE vyrábať elektrinu z domáceho uhlia v objeme 1 881 GWh a dodávať elektrinu vyrobenú z domáceho uhlia v objeme 1 651 GWh; zároveň dodržať podiel vyrobenej elektriny z domáceho uhlia vo výške najviac 15 % na celkovej domácej spotrebe elektriny a dodržať cenu elektriny vyrobenej z domáceho uhlia určenej úradom,
- pre spoločnosť SEPS zabezpečiť prednostný prístup a prednostný prenos elektriny vyrobenej z domáceho uhlia na vymedzenom území a zároveň sledovať podiel vyrobenej elektriny z domáceho uhlia na celkovej domácej spotrebe elektriny,
- pre spoločnosti ZSE D, SSE D a VSD zabezpečiť prednostný prístup a prednostnú distribúciu elektriny vyrobenej z domáceho uhlia,
- pre spoločnosti ZSE E, SSE a VSE prednostne dodávať elektrinu vyrobenú z domáceho uhlia v stanovenom objeme.

Z dôvodu ochrany a bezpečnosti dodávok elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky vláda SR schválila dňa 2. júla 2008 všeobecný hospodársky záujem v energetike na zabezpečenie dodávok elektriny vrátane ceny dodávok elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky na obdobie až do vyrovnania ekonomického ukazovateľa „podiel výdavkov na energie na celkových príjmoch domácnosti“ s priemerom členských štátov Európskej únie ako povinnosť pre výrobcu elektriny dodať elektrinu v množstve najmenej 6 TWh za cenu určenú úradom pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky s nasledovnou výškou odberu elektriny:

- domácnosti bez elektrického vykurovania do odberu 5000 kWh/rok,
- domácnosti s elektrickým vykurovaním do odberu 20 000 kWh/rok,
- malé podniky do odberu 30 000 kWh/rok.

Na základe uznesenia vlády č. 457/2008 k návrhu na zabezpečenie dodávok elektriny vrátane ceny dodávok elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky vo všeobecnom hospodárskom záujme, vydalo MH SR dňa 3. júla 2008 rozhodnutie, ktorým uložilo vo všeobecnom hospodárskom záujme a z dôvodu zabezpečenia bezpečnosti dodávok elektriny vrátane ceny dodávok elektriny pre odberateľov elektriny v domácnosti a pre malé podniky výrobcovi elektriny - spoločnosti SE, tieto povinnosti:

- dodať elektrinu v množstve najmenej 6 TWh za cenu určenú úradom pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky s nasledovnou výškou odberu elektriny:
 - domácnosti bez elektrického vykurovania s odberom do 5000 kWh/rok,
 - domácnosti s elektrickým vykurovaním s odberom do 20 000 kWh/rok,
 - malé podniky s odberom do 30 000 kWh/rok.
- dodať elektrinu podľa písmena a) koncovým dodávateľom elektriny pre domácnosti a malé podniky pod podmienkou, že títo dodávatelia dodajú takto nakúpenú elektrinu výhradne pre účely podľa písmena a).

Univerzálna služba

V zákone o energetike je univerzálna služba definovaná ako služba pre domácnosti a malé podniky, ktorú poskytuje dodávateľ elektriny na základe zmluvy o dodávke elektriny, a ktorá zahŕňa súčasne distribúciu elektriny a dodávku elektriny a prevzatie zodpovednosti za odchýlku. Cena elektriny pre domácnosti je regulovaná úradom. Uvedená regulácia nemá vplyv na národnú ani medzinárodnú hospodársku súťaž. Odberateľ elektriny v domácnosti má právo uzatvoriť zmluvu o dodávke elektriny s koncovým dodávateľom elektriny pre domácnosť, ktorý poskytuje univerzálnu službu za podmienok ustanovených v zákone, ktoré zodpovedajú podmienkam

stanoveným v prílohe smernice 54. Prevádzkovateľ distribučnej sústavy na časti vymedzeného územia je povinný za podmienok stanovených úradom a pri dodržaní ceny alebo metodiky jej tvorby určenej úradom zabezpečiť pripojenie odberateľov elektriny v domácnosti do sústavy, ak sú splnené technické podmienky a obchodné podmienky. Zmluva o pripojení musí obsahovať aj lehotu, v ktorej je prevádzkovateľ distribučnej sústavy a distribučnej siete povinný zabezpečiť pripojenie odberného elektrického zariadenia.

Kombinovaná výroba elektriny a tepla

Podľa zákona o energetike výrobca elektriny, ktorý prevádzkuje výrobné zariadenie na kombinovanú výrobu s celkovým inštalovaným elektrickým výkonom do 5 MW, má prednostné právo na prenos elektriny alebo na distribúciu elektriny, ak to umožňujú technické podmienky sústavy; to neplatí pre spojovacie vedenie.

Prednostné právo na prenos elektriny alebo distribúciu elektriny pri kombinovanej výrobe s celkovým inštalovaným elektrickým výkonom nad 5 MW sa vzťahuje len na výrobu elektriny, ktorá vzniká súčasne pri výrobe tepla, vyrábaného na účely dodávok tepla fyzickým osobám alebo právnickým osobám a dodávok na technologické účely.

Výroba elektriny z obnoviteľných zdrojov energie

Podľa zákona o energetike výrobca, ktorý vyrába elektrinu z obnoviteľných zdrojov energie, má prednostné právo na prenos elektriny, distribúciu elektriny a na dodávku, ak výrobné zariadenie určené na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov energie spĺňa technické podmienky a obchodné podmienky. Prednostné právo na prenos elektriny sa nevzťahuje na prenos elektriny spojovacím vedením.

6.2 Plyn

Vláda SR na svojom rokovaní dňa 2. júla 2008 uznesením č. 456/2008 schválila všeobecný hospodársky záujem na zabezpečenie dodávok plynu, vrátane ceny dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti a ceny dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosti na obdobie až do vyrovnania ekonomického ukazovateľa „podiel výdavkov na energie na celkových príjmoch domácností“ s priemerom členských štátov Európskej únie.

Dôvodom pre vyhlásenie všeobecného hospodárskeho záujmu vzťahujúceho sa na zabezpečenie dodávok plynu, vrátane ceny dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti a ceny dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosti je ochrana a bezpečnosť dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti a dodávok tepla domácnostiam.

Nárast cien ropy zaznamenaný v priebehu roka 2008, ktorý mal priamu súvislosť s nárastom cien zemného plynu, nedostatočne rozvinuté konkurenčné prostredie na trhu s plynom s výrazným dominantným postavením dodávateľa plynu spoločnosti SPP, ako aj nevyužitie legislatívnych podmienok umožňujúcich transparentné a široké otvorenie trhu s plynom v SR, vytvorili podmienky na vytvorenie opatrení na dosiahnutie cieľov sociálnej a hospodárskej súdržnosti. Nepredvídateľný nárast ceny zemného plynu, ktorý je úzko spojený s cenou ropy na svetových trhoch mohol mať za následok nárast ceny za dodávku plynu pre koncových odberateľov plynu v domácnosti. Cena zemného plynu, ktorú dodávateľ plynu nakupuje pre zabezpečenie dodávok plynu pre slovenských odberateľov tvorí približne 56 % z konečnej ceny za dodávku plynu pre domácnosti. V súvislosti s ďalším nárastom ceny za dodávku plynu bolo nutné prihliadnuť na

podiel výdavkov slovenských domácností na energie, ktoré sú nevyhnutne potrebné na chod domácností a výšky reálnych príjmov domácností v SR.

Vláda SR mala snahu zaistiť, aby odberatelia plynu v domácnosti a výrobcovia tepla určeného pre domácnosti, požívali právo zásobovania plynom v určenej kvalite za dostupné a spravodlivé ceny.

MH SR rozhodnutím vo všeobecnom hospodárskom záujme a z dôvodu zabezpečenia dodávok plynu vrátane ceny dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti a ceny dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosti uložilo dodávateľovi plynu – spoločnosti SPP, tieto povinnosti:

- dodať plyn odberateľom plynu v domácnosti, ktorých ročná spotreba plynu nepresiahne 6 500 m³ za cenu určenú úradom,
- dodať plyn výrobcom tepla na výrobu tepla určeného pre domácnosti za cenu určenú úradom,
- dodať plyn podľa písmena výrobcom tepla určeného pre domácnosti za cenu určenú úradom pod podmienkou, že títo výrobcovia tepla použijú takto nakúpený plyn výhradne na účely výroby tepla pre domácnosti.